

TEKNOLOJİNİN RESİM SANATI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ
VE
SINIRLILIKLARI, SANATÇI ÜZERİNDEKİ YARATICILIK ETKİSİ

MEHMET BEKTAŞ

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL, 2023

TEKNOLOJİNİN RESİM SANATI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ
VE
SINIRLILIKLARI, SANATÇI ÜZERİNDEKİ YARATICILIK ETKİSİ

MEHMET BEKTAŞ

DANIŞMAN
DOÇ. DR. BAHAR ARTAN OSKAY

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ'NE SUNULAN BU TEZ
PLASTİK SANATLAR ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS
DERECESİ İÇİN KISMİ YETERLİLİKLERİ
KARŞILAMAKTADIR

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL, 2023

İNTİHAL SAYFASI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışmada alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Tarih:27/01/2023

Adı-Soyadı: Mehmet BEKTAŞ

İmza:

ÖZET

Teknolojik alanda yaşanan yenilikler, toplumların değişim ve gelişimler kaydetmesini sağlamıştır. Rönesans döneminden beri sanat alanında kullanılan bu teknolojik gelişmeler, endüstri devriminden itibaren etkisini daha çok göstermeye başlamıştır. Sanayi devriminin etkisiyle seri üretimin hız kazandığı bu dönem, toplumlarda köklü alışkanlıkların değişmesine ve bu durum üretici toplumdan, tüketici topluma doğru bir evrilme yaşanmasına sebep olmuştur. Tüketim çılgınlığının sanata da yansımasıyla birlikte ‘Kültür Endüstrisi’ kavramının sanatta yer bulması, popüler kültürün doğmasını sağlamıştır. Teknoloji alanında yaşanan tüm gelişmeler, sanatta ki malzeme algısının değişmesini ve multidisipliner bir yaklaşımla deneysel eserler üretilmesini sağlamıştır. Bunlara ilave olarak fotoğraf ve basım tekniklerinin kullanılması, orijinal eserlerin kopyasının oluşturulmasına sebep olmuş ve sanat eserlerinin biricik olma özelliğine zarar vermiştir. Orijinal eserler artık galeriler dışında basım ve yayın organları aracılığıyla pazarlanabilen bir unsur haline gelmiştir. Bilgisayar teknolojilerinin gelişmesi; çok sayıda program geliştirilmesine, dijital ortamda eserler üretilmesine ve internet aracılığıyla sanal bir sanat ağının oluşmasına kapı açmıştır. Bu alanda üretilen eserlerin, galerilerin yanı sıra, dijital ortamlarda da sergilenmeye başlaması; internet ağlarının gelişmesine, sosyal medya araçlarının yaygın olarak kullanmasına, eserlere online erişim sağlanmasına olanak tanımıştır. Güncel olarak yapay zeka alanında yaşanan gelişmeler, yeni bir sanat algısının oluşmasına zemin hazırlamış ve yaratıcılığın sınırlarını zorlayarak, sanatsal dil oluşumunda sanatçıya yeni bir perspektif sunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Sanat, Teknoloji, Yapay zeka, Yaratıcılık, ,

ABSTRACT

Technological advancements have allowed societies to change and progress. These advancements, which have been in use since the Renaissance, have begun to have a greater impact after the industrial revolution. This period, during which mass production was accelerated by the industrial revolution, has led to a shift in societies' deep-rooted habits, resulting in the transition from a producer society to a consumer society. With the reflections of consumerism on art and the emergence of the "Cultural Industry" concept in art, popular culture emerged. All technological advancements have altered the material perception in art and allowed artists to create experimental works with a multidisciplinary approach. Furthermore, the use of photography and printing techniques resulted in the creation of copies of the original works, reducing the uniqueness of artworks. Original artworks have now become a marketable commodity through print and publishing media other than galleries. The development of computer technologies has allowed the creation of numerous programs, the production of digital artworks, and the establishment of a virtual art network. The fact that works in this field have begun to be exhibited in digital mediums has facilitated the development of internet networks, the popularization of social media, and online access to works. Recent advancements in artificial intelligence have paved the way for the development of new art perception, expanding the boundaries of creativity and providing artists with a fresh perspective in the formation of an artistic language.

Keywords: Art, Artificial Intelligence, Creativity, Digitalization, Technology

TEŞEKKÜR

“Teknolojinin Resim Sanatı Üzerindeki Etkileri ve Sınırlılıkları, Sanatçı Üzerindeki Yaratıcılık Etkisi” konu başlıklı tez çalışmam için danışmanlığımı üstlenen çok değerli hocam Sayın Bahar Artan Oskay’a ve eğitim hayatım boyunca bilgi ve becerilerimi geliştirmem konusunda katkılarından dolayı değerli hocalarıma çok teşekkür ediyorum.

Mehmet BEKTAŞ

İÇİNDEKİLER

Sayfalar

ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
RESİM LİSTESİ	viii
1.GİRİŞ.....	1
2.TEKNOLOJİ VE SANAT	2
2.1.Teknoloji ve Sanatın Birlikteliği, Gelişim Süreci	5
2.1.1.Teknolojinin Resim Sanatı Üzerindeki Etkisi	8
2.1.2 Kitle İletişim Araçlarının Kullanımı	17
2.1.3. Kültür Endüstrisi ve Sanat.....	
.....	23
2.1.4.Teknolojinin Resim Sanatı Üzerindeki Sınırlılıkları.....	
.....	26
3.TEKNOLOJİNİN YARATMA İLE OLAN İLİŞKİSİ	28
3.1.Teknolojinin Yaratıcılığa Etkisi	30
3.1.1.Teknoloji ve Deneysel Yaratma Süreci.....	31
3.1.2 Deneyselliğin Yaratıcılıkla İlişkisi.....	36
4.TEKNOLOJİNİN YARATICILIKLA İLİŞKİSİ	37
4.1.Resim Sanatında Araç Olarak Teknolojinin Yeri.....	38
4.1.1.ResimSanatında Teknolojinin Araç Olarak Kullanımı	40
4.1.2.Teknolojinin Araçsal Kullanımındaki Sanatsal Sınırlılıklar	41
4.2.Resim Sanatında Amaç Olarak Teknoloji	42
4.2.1.Disiplinlerarası Sanat ve Yaratım Süreci	44
4.2.2.Sanatta Dijitalleşme.....	52
4.2.3.Dijital Olanakların Kullanımının Sanatsal Dil Oluşumundaki Etkileri ve Sınırları.....	
63	
5.Mehmet BEKTAŞ'ın Resimlerinde Teknolojinin Etkileri	65
SONUÇ	74
KAYNAKÇA	76

RESİMLER LİSTESİ

	Sayfalar
Resim 1. Ademin Yaratılışı Resminde İnsan Beynine Benzerliği	11
Resim 2. Altın Oran Rönesans Sanatı	12
Resim 3. Self-Museum'dan görüntü, Japonya Kültür Platformu,Europeana iş birliğiyle ..	21
Resim 4. Karen Robinovitz, Instagram: @karenrobinovitz	22
Resim 5. Andy Warhol, Campbell Çorba Tenekeleri,1962	24
Resim 6. Maurizio Cattelan “Komedyen” Art Basel Miami Beach	25
Resim 7. Marcel Duchamp, Wheel (Tekerlek), 1913	34
Resim 8 Robert Smithson, Spiral Jetty (Sarmal Mendirek), 1970.....	35
Resim 9. Pablo Picasso, Hasır Sandalyeli Natürmort,29x37cm, 1912	46
Resim 10. Georges Braque, Tenora Natürmort, 95.2 x 120.3 cm, 1913.....	47
Resim 11. Marcel Duchamp, “Çeşme” Bisiklet Tekerliği, 1913-1916. 36 × 48 × 61 cm, porselen, 1917	48
Resim 12. Andy Warhol, Marilyn Monroe”,91x 91 cm, 1967	49
Resim 13. Kurt Schwitters,“Asamblaj”, 40.8 cm x 31.6, 1920	50
Resim 14. Joseph Kosuth, “Bir ve Üç sandalye”, sandalye: 82 x 37.8 x 53 cm, fotoğraf panel:91.5 x 61.1 cm, metin panel: 61 x 76.2 cm, 1965	51
Resim 15. Luziano Testi Paul, JPEGged Mona Lisa, 2003. Algoritmik Sanat	54
Resim 16. Refik Anadol, Serpenti Metamorphosis, 2021, Milano, Yapay Zekâ Destekli Dijital Kurulum	55
Resim 17. Tsang Kin-wah, Dördüncü Mühür, 2017, IKS V 15. İstanbul Bienali, Pera Müzesi, Dijital Enstalasyon	56
Resim 18. Miguel Chevalier, Dear World... Yours, Cambridge, 2015, King’s College Şapeli, İngiltere, Dijital Destekli Enstalasyon	57
Resim 19. Mike Tıka, Castles In The Sky With Diamonds, 2016 (Fraktal Sanat).....	58
Resim 20. Alberto Seveso,2012, Photoshop.....	59
Resim 21. Pete Harrison	60
Resim 22. J. Walter Thompson Amsterdam、 Obvious Art, Yapay zeka	61
Resim 23. Josen Allen, Théâtre D’opéra Spatial, 2022	62
Resim 24. Mehmet Bektaş, İsimsiz, 2022	66

Resim 25. Mehmet Bektaş, İsimsiz, 2022	67
Resim 26. Mehmet Bektaş, İsimsiz, 2022	68
Resim 27. Mehmet Bektaş, İsimsiz, 2022	69
Resim 28. Mehmet Bektaş, İsimsiz, 2022	70
Resim 29. Mehmet Bektaş, İsimsiz, 2022	71
Resim 30. Mehmet Bektaş, İsimsiz, 2022	72
Resim 31. Mehmet Bektaş, İsimsiz, 2022	73

1.BÖLÜM

GİRİŞ

İnsanoğlu yaratılışından bu yana merak eden ve öğrenen bir varlık olduğundan dolayı, yaşamı boyunca ihtiyaçlarına yönelik olarak arayış içinde olmuştur. Arayışlarına karşılık olarak bilgi ve birikimle birlikte icatlarda geliştirmiştir. Bu teknik icatlar günümüzde teknoloji adıyla anılmaktadır. İnsanoğlunun merak konusu olan teknoloji, toplumun ihtiyaçlarına yeni alanlar oluşturmada imkân tanımıştır. Bilim-teknoloji ve sanat birbirini etkileyerek yeni oluşumlara imza atmışlardır. Teknolojinin resim sanatı üzerinde avantajları olduğu kadar dezavantajlarını da beraberinde getirmiştir.

Teknolojinin gelişimi, endüstri devrimin gerçekleşmesiyle tüketici toplum algısı ‘kültür endüstrisi’ sanatı etkilemiştir. Yaşadığı çağın gelişim özelliklerinden etkilenen sanatçılar teknolojiden etkilenerek sanat eserlerinde çeşitliliğe ve hızlı üretime gitmişlerdir. Sanatçı deneysel yaratma sürecinde iken disiplinlerarası çalışarak öğrendiklerini eserlerine yansıtmaya başlamışlardır. Yaratıcılığını ortaya koymak için birçok yol deneyen sanatçılar, dijital sanat alanına da yönelmişlerdir. Dijital sanat ile üretilen eserlerin niteliği tartışma konusu olarak devam ederken, sanatsal dil oluşumunda etkilerini sürdürmüştür.

Bu çalışmada amaç; aslında büyük bir başlık olan teknolojiyi açıklayarak, teknolojinin resim sanatı üzerindeki etkisini, sanatçı üzerindeki yaratıcılığa olan etkisini ve sınırlılıklarını incelenmesi ile alana ve literatüre katkı sağlamaktır.

Bu çalışma, nitel araştırma türündedir. Bilimsel Araştırma Yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, teknoloji, teknolojinin resim sanatı üzerindeki etkileri, kitle iletişim araçlarının kullanımı, kültür endüstrisi, teknolojinin resim sanatı üzerindeki sınırlılıkları, yaratmayla olan ilişkisi ve etkisi, deneysel yaratma süreci, deneysellik ve yaratıcılık ilişkisi, araç ve amaç olarak resim sanatında teknoloji, disiplinlerarası sanat, dijitalleşme, sanatsal dil oluşumları ve araştırmacının kendi eserleri üzerinde teknoloji kullanımı incelenmiştir.

2.BÖLÜM

TEKNOLOJİ VE SANAT

Teknoloji ve sanat birer ürün olarak toplumların gelişim sürecinden etkilenmektedir. Sanatın nasıl ve ne zaman doğduğu hakkındaki tartışmalar sürüp giderken, gelişim süreciyle bağlantısı da geçmişten günümüze kadar devam etmektedir. İnsanlık tarihiyle birlikte bu konu hakkında nasıl ve ne zaman sorularına yanıt aranırken, ardından birçok tartışma yaratacak soruları da beraberinde getirmiştir. Teknolojinin gelişim ve değişimleri dikkate alındığında sanata olan katkıları zaman içinde kendini iyiden iyiye hissettirdiği bilinmektedir. Teknolojideki gelişme ve ilerlemeler toplumsal alandaki değişimlere hız kazandırırken, bu değişimlerin yansıdığı bir diğer olguda sanat alanıdır.

Günümüzde teknolojinin sanata olan katkıları daha iyi hissedilmektedir. Bu çalışmada; teknoloji ve sanatın kesiştiği noktaları saptayarak ve birbirleri ile olan ilişkileri üzerinden analizler yapılması hedeflenmektedir. Teknoloji genel olarak mal ve hizmetlerin üretimine yönelik beceri, yöntem, tekniklerin ve bilimsel olanakların araştırılmasıyla ortaya koyduğu çıktıların tümüdür. Teknoloji kelimesi ilk olarak antik çağda techne kavramı olarak geçtiği bilinmektedir. Aristoteles'in "Techne (teknik) tanımı da Marx'ın değindiklerine benzer anlamlar taşır. Aristoteles'e göre teknik, bir kullanım değerinin yalnızca nasıl değil, aynı zamanda niçin üretildiğinin sorulduğu toplumsal ve etik bir bağlamda yer almaktadır." (Bookchin, 1994,s.340).Teknoloji anlamsal açıdan oluşum içerisindeki gelişmeye yönelik bir amaca hizmette kullanılan çıktılarıdır. Bu hizmetlerin nedeni ise ihtiyaçlar çerçevesinde ortaya çıkmasıyla birlikte kullanım alanlarına göre değişim ve gelişim göstermektedir.

Teknoloji kavramının günümüzde kısıtlı bir alanda değerlendirmek, sadece yararlı bir ürün oluşturmak için madde, araç, makinelerin benzer yapıdaki nesnelerin ortak kullanılmasıyla bir yapı olarak tanımlama olgusundan bahsedilmektedir. Aristoteles'in Techne kavramına yönelik olarak başka anlamda kavranılmasına sebebiyet vermektedir. Techne'nin amacı yaşam kalitesini arttırmak ya da sınırlar içerisinde kalmakla alakalı değildir. Techne sadece madde, araç, makine ve üretim değil bir başkası olan üreticiyi temsil eder. İnsandan ayrı olarak düşünülemez (Uğurlu,2008, s.255).

Teknoloji sanata ne gibi yenilikler getirmiş ve ne gibi sınırlılıklar getirmiştir, teknolojiyi tanımlarken sanatla ilişkisini incelemek gerekmektedir. Teknoloji ve sanat ilişkisi insanlık tarihinden itibaren birçok olguda kendine yer bulmaktadır. Sanat alanlarının

gelişim ve değişiminde teknolojik faaliyetlerin günümüzde daha ağırlıklı olduğu görülmektedir. Teknolojinin gelişmesi sanata birçok yenilik ve malzeme olanağı sunar. Teknolojik faaliyetlerin artması sanat dallarının gelişim ve değişim göstermesine zemin oluşturmuştur.

Çağdaş sanattaki ihtiyaçların, teknolojiyi farklı yaratıcı düşüncelere iterek, geçmişten günümüze geniş bir yelpazede sanat eseri üretilebilmesine zemin hazırlamaktadır. Teknolojinin sanata kattığı en büyük özelliklerden biri de ışığı kontrol edilebilmesidir. Gelişen teknolojinin ışık kullanımında sanat eseri yaratma aşamasında etkisi vardır. Tiyatro, resim, heykel ve enstalasyon dahil birçok alanda ışık önemlidir. Tiyatroda sahnede kattığı etkinliği, resimde fırçada görmüş olduğumuz renk aralıklarını, heykeldeki biçim ve enstalasyondaki gölge oyunlarına varıncaya kadar, teknolojinin ışığı kontrol edebilme imkânı sağlaması, yaratıcılık konusunda sanata büyük katkı sağlamaktadır. Teknoloji ve sanat ilişkisinde “Sanat günümüzde her zamankinden fazla çağdaş yaşam biçimlerine yakındır, çağdaş yaşam ile iç içedir. Teknolojinin fonksiyonu, geleneksel estetik kavramları yeni biçimlere aktarmak değil, yeni bir estetiğin temelini çağdaş dünya ile organik bağlar kurarak aktarmaktadır” (Gürer,1988,s.122).

Teknolojinin sağlamış olduğu imkânlar dahilinde sanatta yeni bir düzen ortaya çıktığı görülmektedir.

Teknolojinin yaygınlaşmasıyla birlikte, sanatsal faaliyetlerde değişimlerden etkilenerek yeni sanat disiplinlerin ortaya çıkmasında, teknik bilginin artmasıyla ilgili olduğu bilinmektedir. İnsanlar tarih boyunca yaşamın her evresinden etkilenmiştir. Teknik buluşlardan faydalanıp bunu sanatına da yansıtmıştır. Gerek bu bağlamda hayatın içinden, günün ihtiyaçlarına yönelik bir sanat anlayışı oluşumuna zemin hazırlamakta ve bu oluşum dönemin teknik alanına göre yeni sanat akımları sunmaktadır. Bilginin işlenmesiyle birlikte teknik alandaki gelişimlerin sanat dallarının değişmesi ve gelişmesine olanak sağlamaktadır. Yeni sanat akımlarıyla birlikte teknolojinin, kullanım alanlarının değişmesi ve gelişmesiyle daha fazla sanat eserleri ortaya çıkmıştır. Toplumun farklı sanat eserleriyle karşılaşması, izleyici kitlesinin çoğalmasına ve farklı disiplinlerde üretimin artmasına zemin hazırladığı bilinmektedir.

Sanatın, teknoloji ve fizik, kimya bilimlerinin yanında optik, elektronik gibi alanlarında birlikteliğiyle internet ve yazılım sanatı gibi oluşumların, multimedya, yeni biçimlerin kullanılmasına imkân sağlamıştır. Sanatçıların teknolojinin sunduğu bilgisayar sayesinde de üretim alanları artmış, algı, düşünce ve davranışlarını

etkilenmiştir. Teknolojinin sanat alanındaki üretimi etkilediği görülmüştür (Sağlamtimur, 2010, s.214).

Bununla birlikte teknolojik gelişmelerin sanat alanındaki ihtiyaçlara yanıt verecek düzeyde, araştırma ve üretime yönelik çalışmalar yapılabilmektedir. Teknolojinin getirmiş olduğu imkanlar çerçevesinde sanatta yeni malzeme kullanımı ve tekniklerin ortaya çıkması, sanat eserlerinin farklı yorumlanmasına olanak sağlar. Teknolojik ilerlemeler, sanatın toplumun ihtiyaçlarına yönelik olarak, yeni alanların oluşmasında ve malzeme çeşitliliği sunmasıyla bambaşka disiplinlerde eserler ortaya çıkardığı bilinmektedir. Sanat eserlerinin geleneksel malzemeler yerine, modern sanata dair; teknolojinin vermiş imkânlar doğrultusunda çağın gerekliliklerine uygun olarak modern eserlerde sunabilmektedir. Sanata dair eserler üretilmesinin yanında modern dünyanın ihtiyaçlarına da yönelik işlerin gelişimine de ön ayak olmuştur. Reklamcılık anlayışının gelişmesiyle sanata duyulan ihtiyacında arttığı bilinmektedir. Geleneksel çizim mantığının yerine, baskı, fotoğraf, video gibi modern yöntemlerde kullanılmaktadır.

Teknoloji ve endüstri ürünlerine karşı sürdürülebilir bir hayatın devam ettirilmesi için teknolojiyle beraber hareket etmesi ya da karşısına bir alternatif sunması gerekir. Modernizmin çıkışı bu görüşe dayandırılmaktadır. Fotoğraf makinesinin ortaya çıkması bu alanda gelişmesiyle yapıt oluşturmada anlatım olanaklarında değişim göstermesi etkin olarak duysal, kavramsal, düşünsel açıdan bu yönde ilerlemiştir. Algıda üç boyutluluk yerine yapıtı izleyicinin algılama yeteneğine ve düşünme boyutuna göre kodlar sunulmuştur. (Erzen, 1991,s.14).

Reklama duyulan ihtiyacın artmasıyla birlikte, sanat alanındaki disiplinlerde bir takım değişimler ve yenilikler ortaya çıkmış ve buna yönelik olarak yeni malzemelerle modern işlerin oluşumuna zemin hazırladığı bilinmektedir. Endüstriyel çağın getirdiği ihtiyaçlar göz önünde bulundurulduğunda, teknoloji çağına girilmesiyle birlikte, reklamcılık sektörünün ortaya çıkışıyla yeni bir sanat anlayışının oluşumuna zemin hazırlamaktadır.

Teknolojinin sanat alanındaki dijital üretimlerini başlangıcı olarak görülmüş, sanat alanında kullanım araçları olmanın dışında uygulama ve yayın alanı olmuştur. Anlatım alanıyla yeni bir boyut kazanan sanatın dijitalleşmeyle, sanatın karışık tekniklerle güçlenen yapısı yaratım süreci üzerinde düşünceye itmiştir. Bilim, sanatın etkileşimi ve teknolojiyle gelişimi sanatın yeniliklere yönelik oluşumuna neden olmuştur (Sağlamtimur, 2010, s.214).

2.1 Teknoloji ve Sanatın Birlikteliği, Gelişim Süreci

Bir oluşum içerisindeki ki sanatın etkilendiği değerlerin başında teknolojik gelişmelerin geldiği bilinmektedir. Teknoloji ve sanat ilişkisinin tarihi, teknik araçların kullanımından itibaren başlamaktadır. Sanatçının yapıt üretmeye başlamasıyla birlikte ihtiyaç duymuş olduğu malzemenin, teknolojik araçların ortaya çıkarmış olduğu çeşitlilikle birlikte elini güçlendirmiştir.

Teknolojinin kullanım amacı dikkate alındığında, insanın bedenlen üretebildiğinin fazlasını üreterek sayı bakımından fazlasını sunmaktadır. Estetik kaygı güderek, teknik bilginin işlenmesiyle sanat alanında fayda sağlayacak yenilikler getirmiştir. Teknolojik imkânlardan, sanatın öğelerinden faydalanarak kapsamlı bir şekilde üretim halindedir. Bu ilişkinin insan olarak hareketli bir alanda, doğal ilişki halinde gelişen olgulardır, böylece arasındaki bağı açık ve etkili bir şekilde sürdürmüştür (Uğurlu, 2008, s.256). Sanatın yeniden doğuşu bilimsel gelişmelerden etkilenerek ilişkisini sürdüreceğini göstermiştir. Endüstri devrimi sanata yeni imkânlar sunmuştur, bu imkânlar Rönesans ile başlamıştır. Sanatçının kişisel duygusal üretimi gibi algılansa da çevresel faktörler etkilenmeden de yapıt ürettiği düşünülemez. Yaratım süreci de sanatçı her zaman bir şeylerden etkilenmiştir. Dinsel öğelerin hakim olduğu ortaçağın düşünce biçiminde ayrılarak, toplumsal kültür düşünce biçimi ortaya çıkmıştır. Endüstri devriminin bu düşünce biçimini oluşturmada etkisi büyüktür. Endüstri devriminin bu düşünce biçimini oluşturmada ki etkisi üretici, tüketim toplumunun gelişmesi, dinsel öğelerin geçerliliğini yitirmesine neden olmuştur. Teknolojinin sanattaki yapıt üretim sürecini etkilenmiştir. Sanatçının içinde bulunduğu toplumu sorgulaması yapıt üretiminde etkisi olmuştur. Endüstri devrimi yerini, teknoloji dönemine devretmiştir. Teknoloji sanatçı için olmazsa olmaz bir konumda yerini almıştır. Teknolojinin sanatçıyı etkilemesinin nedeni yerine, sanatçının teknolojiyi nasıl bir üretim aracı olarak kullanması gerektiği ön plandadır (Uğurlu, 2008, s. 257).

Endüstriyel alandaki gelişmeler ve boya sanayisindeki çeşitlilik sanatçıya büyük kolaylık sağlamaktadır. Baskı alanındaki gelişmeler yapıt ortaya çıkarma ve üretimdeki kopyalama imkânı sunmasıyla birlikte yeni multidisipliner yaklaşımların oluşumuna zemin hazırlamıştır. Endüstriyel alandaki reklam ihtiyacına sanatın birçok alanda cevap verebilmesi teknolojik gelişmelerin sunmuş olduğu çeşitlilik ve bilgi birikimi sayesinde olmuştur. Fotoğraf makinesinin gelişimi sanatta birçok alanda üretim amaçlı olarak kullanılmıştır. Fotoğraf sanatıyla birlikte endüstriyel alandaki ihtiyaçlarında hızla

giderilmesiyle birlikte sanatçıya üretim aşamasında kolaylık sağlamıştır. Sanat alanındaki yapıt üretim aşamasında teknolojinin katkıları azımsanmayacak ölçüde hissedilebilmektedir. Gelişen teknolojinin video sanatındaki katkıları yeni alanların oluşum sürecine destek olmuştur. Bu alandaki gelişmeler sanata destek sağlaması, eser üretim sürecini kısaltması ve depolama imkânı sunmasıyla yeni bir boyut kazandırmıştır. Bilgisayar teknolojisiyle birlikte eser üretiminde yeni bir dönem içine girmiştir. Bilinen geleneksel üretim ve depolama alanının dışına çıkmıştır. Dijital imkânlar sayesinde üretimin hızlı bir şekilde artması ve farklı varyasyonlarda yapıt oluşturmaları, sanatçının elini güçlendirmiştir. Geleneksel yapıt üretiminden, dijital alandaki üretime geçilmesiyle birlikte sanat eserlerinin sayısında büyük artış sağlamıştır.

Sanat ve teknoloji ilişkisinin değişime uğraması Rönesans'ın ortaya çıkışı ve endüstri devriminin tüketim toplumuna yönelik olarak gelişmesiyle farklılaşma başlamıştır. Teknoloji ve sanat ilişkisi Ortaçağ'ın geri kalmışlığından kurtulması, coğrafi keşiflerle doğunun zenginliğinin ve bilimsel ilerlemeler sayesinde toplumda çok fazla etkilere neden olmuştur. Dini mabetlerin etkisi yok olmuştur. Sanatta tanrı merkezli konulardan, Rönesans'ın etkisiyle insan odaklı anlayış ortaya çıkmıştır. Sanat alanında insanı değerleri aktarma çabası olmuştur. Yenilikler sayesinde üretimde farklı teknikler kullanmıştır. Bilimle uğraşan Leonardo Da Vinci, Michelangelo, Brunelleschi gibi sanatçılarda vardır. Sanat alanında ki bu gelişmeler resim sanatını biçimlendirmeye, Rönesans'la birlikte bilimsel perspektifi de oluşturmuştur (Uğurlu, 2008,s. 256).

Ortaçağda ki Gotik mimarinin tanrıya ulaşma fikrinin dışına çıkarak yatay mimari yönelmiştir. Sonsuzluğu konu alan yapılar yerine dinsel olmayan yapılar oluşturulmaya başlamıştır. Brunelleschi bilimsel açıdan tek bakış noktasına göre perspektifi oluşturmuştur (Turani,1992,s. 346).

İnsanın oluşturduğu anlamlı, tutarlı, duygusal yapıtların, makina teknolojisinin sanata yansımaları bir kaos ortamı ortaya çıkarmıştır. Yirminci yüzyılda ise kompozisyon ve resim öğelerinin ortadan kalkmasına ve yeni oluşum için farklı öğelerin çıkmasına zemin hazırlamıştır. Makine estetiği ortaya çıkmıştır. (Erzen, 1991,s.22).

Sanat ve teknoloji ilişkisinde ilk üretilen örneklerden başlayarak bu örneklerle birlikte arasında ki bağ incelenerek nasıl bir yol izlendiği hakkında bilgi edilir. Bu bağ ilişkisinin teknolojinin nasıl geliştiği sanatla arasında nasıl bir ilişki kurulduğu insanlığın gelişiminde ne gibi bir fayda sağladığı hakkında gelecekle ilgili bir öngörü sunulabilir. Tasarımsal açıdan baktığımızda teknolojinin ne gibi imkânlar sağladığı görülmektedir.

Akılla şekillendiren doğadan etkilenen insanın teknolojinin gelişimine yaratıcılık yönünden etki edebilmektedir.

Bu bağlamda sanat alanındaki eserlerin gelişimi, reklamcılık alanında ki ihtiyaçlara yönelik olarak da çeşitlenmektedir. Reklamcılık alanında kullanılan resimlerin yerini zamanla fotoğraf ve videoların yer alması bu alandaki ihtiyaçların hızla değişmesiyle bağlantılı olabilir veya teknolojik alandaki gelişmelerin çeşitlenmesiyle böyle bir durumu ortaya çıkarmış olabilmektedir. Resim alanındaki maliyetler ve zaman göz önünde bulundurulduğunda fotoğraf, ses, video, baskı gibi yeni sanat disiplinlerinin daha az maliyetler ve zamandan tasarruf sağlaması, reklamcılık alanındaki sanat disiplinleri de zamanla ihtiyaçlara yönelik olarak gelişip ayrışabilmektedir. Bu değişimlere yönelik olarak ayrışan sanat alanlarının kendi içinde de gelişim ve değişimlere uğradığı bilinmektedir. Fotoğraf alanında ihtiyaçlara yönelik olarak reklam dışında film, belgesel, doğa vb. alanlara ayrılması, kendi içinde uzmanlık alanına ulaşması, sanat alanlarının ihtiyaçlara yönelik nasıl değişimler oluşturduğundan söz edilmektedir. Aynı şekilde video, ses, baskı alanları içinde bundan bahsedilebilir. Tekniklere bakıldığında tamamen ihtiyaçlara yönelik olarak gelişim göstermiş olsa bile sadece sanat alanı içinde de değişim ve gelişimleri de olmaktadır. Teknik olarak sanatsal içerik taşıyabilecek her türlü malzemenin kullanımında, zamanla endüstriyel ihtiyaçlara yönelikte etkilenmelerden bahsedilmektedir. Sanattaki yaratıcılık teknik alanlarda ki ilerlemelere öncülük etmektedir. Var olmayanı sanatın hayal gücüyle gerçeğe uyarlamada teknolojinin sınırlarını zorlamaktadır. Teknolojinin birçok alandaki gelişimi, sanata olan katkısı yadsınamaz duruma geldiği bilinmektedir. Bilgisayar teknolojisinin gelişmesiyle birlikte sanatta birçok üretim alanının da ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bilgisayar programlarının sanat alanında ki ihtiyaçlara entegre edilmesiyle birlikte sanatta üretilebilir eserlerin oluşturulması, toplum ihtiyaçlarına yönelik olarak da kullanımına katkı sağlamaktadır. Bilgisayarın bu alanda hızlı ve birden fazla üretim imkânı sunmasıyla birlikte, ihtiyaca yönelik olarak da farklı varyasyonlarda işlerin oluşmasını fırsat vermektedir. Bilgisayar teknolojisinin ortaya çıkmasıyla toplumdaki değişimlerin ve gelişimlerin hız kazanması ihtiyaçlara yönelik olarak çalışmaların çeşitliliğinin artmasıyla birlikte yeni sanat alanlarının oluşmasına ve programların gelişimine olanak sunmuştur. Sanat alanındaki gelişmelerin sadece toplumdaki değişimlerin etkisinde kalmayıp teknolojinin sağlamış olduğu fırsatlardan da yararlanarak varlığını sürdürmektedir. Bilgisayar teknolojisinin kullanıma hazır hale

gelmesiyle birlikte birçok alanda etkisi hissedilmektedir. Sanat alanında ki etkisi ise dijital alandaki çalışmaların ortaya çıkmasıyla daha çok fark edilmektedir. Geleneksel anlamdaki sanatın yanı sıra, dijital sanatta kullanıma sunulmasıyla birlikte, teknolojik gelişmelerin sanat eserlerinin oluşturulmasındaki etkisi de bilinmektedir. Makina teknolojisinin gelişmesiyle birlikte sanat eseri oluşturma ve sergileme olanakları da değişiklik göstermektedir. Makina teknolojisinin sağlamış olduğu yüksek çözünürlüklü eserlerin basılmasına imkân sunmuştur. Endüstriyel alanda kullanıma sunulan üç boyutlu yazıcıların, zaman içinde sanat alanında da kullanımına olanak sağlamaktadır. Bilgisayar, makine, yazılım ve endüstriyel gelişmelerin çağın ihtiyaçlarına yönelik ilerlemesi, sanat alanında da yeni gelişmelere sebep olmaktadır. Sanat alanında ki gelişmelere teşkil eden durumlara bakıldığında boya sanayisinde ki yenilikler, tekstil alanındaki ihtiyaçlara yönelik olarak baskı makinelerinin basım tekniğinin çeşitlenmesiyle, estetik kaygılarla birlikte sanat alanında yeni multidisipliner yaklaşımların oluşumuna zemin hazırlamaktadır.

Sanatla teknolojinin sürekli bir etkileşim içinde olduğu bilinir. Bu etkileşim sayesinde de sanat ve teknoloji birbirine katkı sağlamaktadır. Teknolojik gelişmelerin sanat alanında kullanılan materyallerin, korunmasında ve sağlanmasında büyük fayda sağladığı görülmektedir. Zaman açısından yönetilebilir ve kullanım kolaylığı sunması teknolojinin sanata kattığı imkânlardan birisidir. Teknolojinin sanata katmış olduğu malzeme çeşitliliği ve imkânlar sayesinde yeni oluşumların ortaya çıktığı yeni bir felsefi boyut kazandırmıştır (Özünüler, 2014, s. 74).

Sanatta ki üretim süreci, tüketim toplumunun ihtiyaçlarına cevap verecek düzeyde olması sanatçıyı geleneksel sanat alanından da tamamen koparmamıştır. Geleneksel olana bağlılık teknolojinin sağlamış olduğu yeniliklerle birlikte yeni oluşumların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Üretim çağındaki yapıtların oluşumunda teknolojinin etkisi hissedilmektedir.

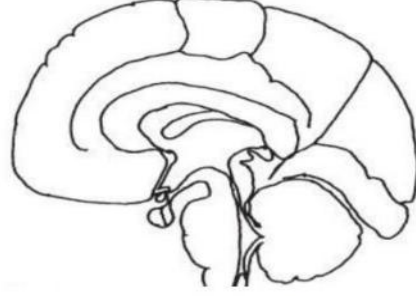
2 .1.1.Teknolojinin Resim Sanatı Üzerindeki Etkisi

Resim sanatı, bilim ve teknolojinin getirmiş olduğu yeniliklerden, faydalanarak gelişimini sürdürmektedir. Teknolojik gelişmelerin getirmiş olduğu, araç ve malzeme çeşitliliğinden faydalanarak, yeni sanat dallarının ortaya çıkmasıyla resim sanatında çeşitli alanlara ayrıldığı bilinmektedir. Teknolojik gelişmeler yeni sanat alanlarının oluşmasına katkı sağlamış, hatta var olan sanat dallarının gelişip ayrışmasına neden olmaktadır. Teknolojinin sanat alanındaki katkıları sanat eserlerinin çeşitliliğini arttırıp

korunmasına ve geleceğe aktarılmasında önemli katkılar sağlamaktadır. Teknolojik gelişmelerin sanat eseri üretiminde ve aktarımında sanata katmış olduğu yenilikler, sanat tarihinin nasıl bir yol aldığı ve gelişmelerin nasıl aktarıldığını günümüz imkânlarıyla daha net kavranır hale gelmiştir. Günümüzde ve geçmişte var olan malzemelerin farklı kullanımlarıyla sanat alanında teknolojik atılımlar sağlanmıştır. Yapılan mağara resimlerinden itibaren günümüzdeki teknolojik imkânların sağlamış olduğu her şey aslında, birebir teknolojinin sağlamış olduğu imkânlar dâhilinde gelişimini sürdürmüştür. Genel olarak baktığımızda toplumların gelişimine keşifler, sanat alanlarının gelişimine de toplumdaki teknolojik değişimler etki etmektedir. Toplumların gelişim süreçlerini dikkate aldığımızda kullanılmış olan aletlerin, mimari ve sanat eserlerini tarihlendirip toplum gelişimi ve düzeni hakkında bilgiler elde edilebilmektedir. Bu gelişmeleri takip ederken resim sanatı alanındaki gelişim ve değişimleri de öğrenebilmekteyiz. Özellikle resim, heykel ve mimari alandaki bu gelişmeler birçok alanda bilgi verdiği gibi teknolojinin kullanımları alanında da bizi bilgilendirmektedir. Resim alanındaki teknik gelişmeler teknolojinin sağlamış olduğu yeniliklerle farklı boyutlara ulaşabilmektedir. Resim sanatının ilkel dönemlerden günümüze kadar gelişim gösterdiğini ve gelişimlerin teknoloji ve bilimle birebir bağlantılı olduğu bilinmektedir. Bu birliktelik ile teknolojinin sağlamış olduğu imkânlar göz önünde bulundurulduğunda sanat alanındaki materyal zenginliğinin, resim sanatındaki yaratıcılık ve sergileme kabiliyeti konusunda, teknolojik ilerlemeler büyük katkılar sunmaktadır. Resim sanatındaki malzeme portföyünün gelişmesi ve artmasıyla, resimlerin kapalı mekân duvarlarından çıkarak taşınabilir bez, kâğıt ve tuval gibi materyallerle, yeni kullanım amaçları da ortaya çıkabilmektedir. Bu şekilde ortaya çıkan taşınabilir malzemeler, sergileme ihtiyacı duyarak yeni mekânların oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Sanat alanında ki değişimlerin, teknik alandaki dünyanın dört bir yanından elde edilen malzemelerle gelişimini sürdürmesi, toplumların birbiriyle etkileşimi hakkında da bilgilendirmektedir. Bu etkileşimlerin olması resim sanatına da malzeme çeşitliliği sunmakta ve yeni teknikler ortaya çıkarmaktadır. Değişen ve gelişen toplumların ihtiyaçlarına yönelik olarak, görsel açıdan yaygın olan resim sanatının kullanım amaçların da zamanla değişimler gözlenebilmektedir. İçgüdüsel olarak başlayan bir ihtiyacın zamanla toplumların ihtiyaçlarına yönelik değişim ve gelişim göstermesi, resim sanatının da nasıl bir yol izleyeceği hakkında öngörü sunabilmektedir. Tahminlerin dışında gelişebilen sanat alanlarının teknolojinin ne kadar çok değişim ve gelişim gösterdiğiyle ilintili olabilmektedir. Sadece ihtiyaca yönelik

hareket etmeyen resim sanatının, sanatçının hayal gücüyle yaratıcılık kabiliyeti ile de değişimler gösterebilmektedir. Sanatçının ihtiyaç duyduğu materyallerin bir kısmı resim sanatına yönelik araştırmalarla bulunurken büyük çoğunluğu endüstriyel alandaki gelişmelere yönelik olduğu bilinmektedir. Özellikle boya sanayisinde ki gelişmelerden resim sanatı olumlu yönde etkilemektedir. İhtiyaç duyulan boya ihtiyacının çeşitlenmesi ve artması oluşturulan eserlerin uzun ömürlü olmasına olanak sağlayabilmektedir.

Teknolojinin sanata sunduğu her şey bu alanda kullanım ihtiyaçlarına yönelik olarak birikim imkânı sağlamıştır. “Adem’in Yaratılışı” eseri resmedilirken anatomisi bilindik yaratılış öyküsünün içerisinde gizli bir şekilde izleyiciye sunulmuştur. Sistine Şapelinin tavanına yapılan eserin Michelangelo Buonarotti’nin anatomi bilgisini nasıl yansıttığı görülmektedir. Başarılı sanatının yanında, devrin tıp alanında ki deneysel çalışmaların detaylarını resminde kapalı anlatımla sunmuştur. Resimde görüldüğü gibi tanrı tasvirinin beyin tasarımı içerisinde işlenmesi ve bu benzer yapının Doktor Frank Lynn Meshberger fark etmesiyle anlaşılmıştır. (Meshberger & Rich, 2019).

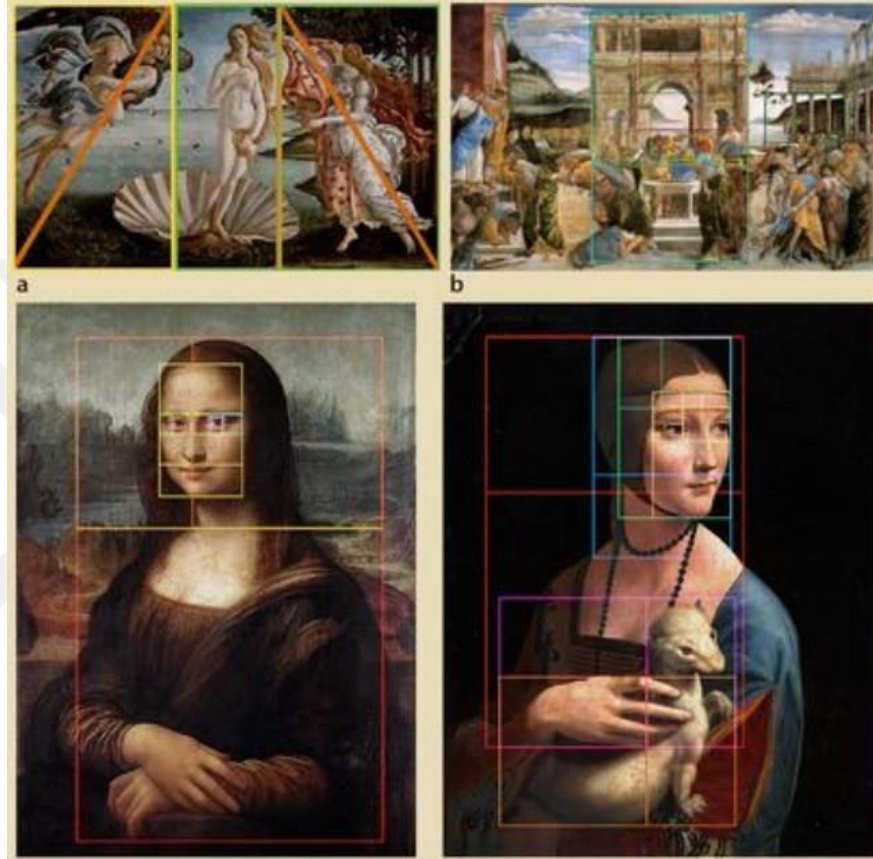

Resim 1. Adem'in Yaratılışı Resminde İnsan Beyni Benzerliği.

(<https://www.ntv.com.tr/yasam/ademin-yaratilisi-altin>)

Erişim Tarihi:08/02/2022

Yeniliklerin toplumsal hayata sunulması ilk olarak sanatla teknolojinin birlikteliği ile ortaya çıkmaktadır. Örneğin sanattaki altın oran ve anatominin Rönesans sanatına yönelik olarak teknoloji ve sanat ilişkisi bağlamındaki birlikteliği hakkında bilgi verir. Rönesans sanatında altın oranın kullanımı bir hayli fazla olduğu gözlemlenir (Beyoğlu, 2016, s. 371).

Resim 2. Altın Oran Rönesans sanatı.

(<https://wsimag.com/science-and-technology/34023-the-fascinationwith-the-golden-ratio>) Erişim Tarihi:08/02/2022

Teknoloji ve sanat arasındaki ilişki incelendiğinde değişik sanatsal uygulamalarla ortaya çıktığı görülmektedir. Dünyanın yörüngesi bilgisini sunmasıyla birlikte Kepler'in, Mimar Bramante'nin oval kubbe oluşturma fikrinin ortaya çıkmasına neden olur. Büyük şehirlerdeki tren garları Claude Monet için ilham kaynağı olmuş ve yapılarında tren istasyonlarını işlemiştir. İngiltere'de gerçekleşen Sanayi Devrimiyle

birlikte sanatçıların yapılarında etkileri görülmüştür. William Turnerin eserlerinde bu etkiler görülmektedir. Sanayi devrinin ikonik sembollerinden olan buharlı araçları resimlerde konu edilmişlerdir (Erbay, 2014, s. 185).

Bir başka bağlamda günümüzdeki tekniklerin baş döndürücü bir şekilde ilerlemesi, resim sanatı-boya sanayii ilişkilerinin aynı oranda birbirine yakın değildir. Boya sanayisindeki gelişmelerin daha parlak ve hava koşullarına dayanıklı farklı renk olanakları sunması üretici firmaların araştırmalarıyla daha yüksek kaliteli ürünlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Geniş bir yelpazede tercih imkânı sunmuştur. Makina sanayisinin de aynı oranda inşaat sanayisine yönelik olarak geliştirmiş olduğu boya kompresörlerinin, püskürtme yapılarak sanat alanında da kullanım imkânı sunmuştur. Ülkemizde de genç kuşak sanatçılar tarafından kullanılmaktadır. Ayrıca sert ve yumuşak yüzeylerde kullanılabilen çabuk kuruyan boya türlerinin artması yeni olanaklar sağlamıştır. Akrilik boyanın da kullanım alanının arttığı görülmektedir (Türker, 1988, s193).

Teknolojik gelişmelerin resim sanatına katmış olduğu yenilikler, boya sanayisinin gelişimi ve teknik alanındaki gelişmelerinde yeni malzeme kullanım alanlarının çeşitlenmesine olanak sağlamaktadır. Resim sanatı duvar ve tuval üzerine yaygın olarak yapılmış olsa da, gelişen malzemelerin artmasıyla farklı tekniklerle birlikte birçok düzlemde kendine yer bulmaktadır. Bilgisayar teknolojisinin gelişmesiyle birlikte, dijital alanda resim sanatının birçok farklı dallara ayrılmasıyla çeşitlendiği bilinmektedir. Toplumsal gereksinimlere göre gelişimini sürdüren resim sanatının, ihtiyaçları karşılamaya yönelik olarak da farklı sanat disiplinlerinde, yeni imkânlar sunmaktadır. Toplumsal ihtiyaçlar dönemine göre değişiklik göstermektedir. Yaygın olarak baktığımızda geçmişte dini sebeplerden dolayı yaygın olarak kullanırken, günümüzde daha ağırlıklı olarak ekonomik sebeplerden dolayı kullanım amacı ve çeşitliliği değişmektedir. Teknolojik gelişmeler, resim sanatının gelişimini ve kullanım amacına göre değişiklik göstermesine de neden olmaktadır. Sanatın teknolojiyle olan ilişkisinde estetik kaygısında güdülmesine sebep olmuştur, çünkü insanın olduğu yerde estetik kaygılardan da bahsedilmektedir. Sanatın, hayatın içinde yer alması, toplumsal ihtiyaçlara yönelik olarak sanayinin gelişmesi, üretimin artması ve tüketici toplum algısının gelişmesiyle reklam pazarlama alanında resim sanatının yeri ve önemi artmaktadır.

Reklamcılık alanına duyulan ihtiyacın artmasıyla birlikte yeni teknolojilerin kullanım alanlarının artması tüketim toplumuna yönelik olarak değişim göstermiş, resim sanatının kullanım amacının dışına çıkmasıyla yeni yönelimler ve farklı anlatım alanları sunmuştur. Popüler sanat alanlarının yeni dada sanat anlayışında oluşturduğu güncel görsel yenilikçi oluşumların, toplumların doğal yapısına yönelik olarak farklı ve eleştirel bir anlatım dili oluşturmaya başlamıştır (Türker, 1988,s.194).

Resim sanatının teknolojik gelişmelerden etkilenmesinin sebebi görsel algının daha dikkat çekici, hafızada kalıcı ve maliyetinin daha düşük olması reklam ve pazarlama alanında daha çok tercih edildiği dönemler olmuştur. Sanatçılara farklı iş kollarında yeni bir alan sunmuş ve gelir kapısı oluşturmuştur.1960 pop art sanat anlayışında geniş kitlelerce bolca kullanılmış, yeni sanat eserlerinde farklı materyallerin kullanımının da arttığı bilinmektedir. Gelişen ve değişen toplumların ihtiyacına yönelik olarak sanat dallarının da değişip geliştiği görülmektedir.

Araştırma ve geliştirme için hazırlanan bilimsel, teknolojik gelişmelerin sanayi alanında birçok türde ürünlerin ortaya çıkmasına yapısı, dokusu ve farklı türde ürün çıktıların oluşmasına imkân sunmuştur. Tüketime odaklı olarak reklam sektörüyle oluşum içine giren plastik sanatlarda etkin kullanımın alanında önünü açmıştır. Malzeme çeşitliliği artmasıyla birlikte sanatta değişimlere neden olmuştur. W. Vaserey'nin dediği gibi “ Resim ve heykel demode terimler olmuşlardır. Artık iki, üç ve çok boyutlu plastik sanattan söz etmek daha doğrudur”. Mekân ve zaman kavramından bağımsız olarak teknolojinin bu imkânı sağladığı görülmektedir. Sanatsal akımların Kübizm'den itibaren takip eden Pop, Op (kinetik sanat), Minimalizm, Happening, Soyut Sanat (Ofizm, Action, Penture, Lirik soyutlama, Anvironment) yeni oluşumların sanata değişiklikler getirdiği görülür (Türker, 1988,s.194).

Bununla birlikte sanatta yeni materyallerin girmesiyle birçok değişiklik söz konusu olmaktadır. Sanatta çeşitlenmenin artmasıyla basım tekniklerinin yaygın hale gelmesiyle, reklam alanında ilgi gören resimim farklı materyallerle çoğaltılarak tüketim toplumuna sunulması, müze ve galeride değil günlük hayatın içinde yer almasıyla var olan kalıplardan çıkmak zorunda kaldığı bilinmektedir. Değişen ve gelişen toplum içinde öğretici öge yerine dikkat çekici ve tanıtım amaçlı hizmet etmeye başlamaktadır. Sadece sanat eseri niteliği taşımaktan çıkıp, tanıtım odaklıda kullanılmaya da başlamaktadır.

Tüketim toplumunun hızla yaygınlaşması, reklam alanında resim sanatının görsel açıdan yaygın ve üretilebilir olması, sanat alanında yeni multidisiplinerlerin oluşmasına

olanak sağlamaktadır. Teknolojinin resim sanatındaki etkileri özellikle son yüzyılda daha çok etki ettiği bilinmektedir. Popüler sanat alanındaki gelişmeler özellikle tüketime dayalı reklamcılık anlayışının yeni sanat disiplinleri arasında daha çok yaygınlaşmaktadır. Yalnızca topluma yönelik ihtiyaçlara göre yeni sanat disiplinleri ortaya çıkmaktadır. Sanat dallarının değişim ve gelişimlerinin reklam alanında ihtiyaçtan doğduğu bilinmektedir. Endüstriyel alandaki gelişmeler tüketim toplumlarının ihtiyaçlarına yönelik olarak resim, grafik, fotoğraf, video gibi sanat alanlarından çokça yararlanılmaktadır. Buna göre sanat dalları reklamcılık alanında gelişim gösterip birçok materyaller kullanılarak yeni bir boyut kazanmaktadır. Dijitalleşmeye başlayan toplum düzeninde sanat eserlerini de yaygınlaşma biçiminde değişiklikler olabilmektedir. Görsel işitsel açıdan teknolojinin el vermiş olduğu imkânlar dâhilinde sanat eserlerinin dijital boyuta taşınmasında, sergileme ve ulaşılabilirliği de arttığından söz edilebilmektedir. Hatta var olan eserlerin dijital alanlara aktarılması, orijinal eserlere ulaşılması imkânsız olan bölgelerde dahi erişilebilirliği arttırabilmektedir. Dijital olanaklar resim sanatının yaygınlaşması konusunda erişilebilirlik açısından faydası olabilmektedir. Bu yaygınlaşma resim sanatının alt dallara da ayrılmasında etkisi olmaktadır. Bilgisayar teknolojisinin gelişimi, mühendislerin çalışmaları sayesinde oluşturulan programların dijital sanat alanında eser üretiminde katkısı olmaktadır. Bilgisayarın hayatımıza girmesiyle, geliştirilen programların kullanımının artmasıyla dijital alanda da sanat üretimi artmıştır. Teknolojik ürünlerin gelişimi, resim sanatındaki etkisi her geçen gün daha fazla hissedilmektedir. Teknolojinin sunmuş olduğu materyal zenginliğinin resim sanatındaki etkileri özellikle son yüzyılda görülmüştür. Tuval, duvar ve ahşap panel yerine, dijital alana aktarılan resim sanatının gelişimi bilgisayar teknolojisinin sunmuş olduğu imkânlar dâhilinde gerçekleşmiştir. Resim sanatının endüstriyel alanlarda ki ihtiyaçlara yönelik gelişmesi, resim sanatının ne gibi değişimler yaşayacağı hakkında bilgi sunmaktadır. Dijitalleşmeye birlikte başlayan bu değişimler resim sanatının üretilebilir alanlarının çeşitlendiği bilinmektedir. Sanatçı ve mühendis ortaklığıyla geliştirilen bilgisayar programlarının, ihtiyaçlara yönelik olarakta birlikte çalışma imkânı sunmaktadır. Endüstriyel alana yönelik bu iş ortaklığıyla farklı disiplinlerde üretilen işlerin sanatla bağlantısının zayıfladığı bilinmektedir. Üretim çağındaki iş ortaklığıyla ortaya çıkan her ürünün sanat eseri niteliği taşımamaktadır. Teknolojinin resim sanatına sağlamış olduğu imkanlar göz önünde bulundurulduğunda sanatın izleyiciye ulaştırılmasının da bir aracı olduğu bilinmektedir. İzleyeceği tarafından teknolojinin

fırsatları ve kullanım amacına göre değişiklikler sunmaktadır. Sosyal ağlar aracılığıyla bir eserin her yerden ulaşılabilir konumuna gelmesi, izleyici kitlesinin çoğalmasına olanak sağlamıştır. Dijitalleşmeyle birlikte sanat eserlerinin sanal ortamda sergilenmeye başlaması zaman ve mekândan tasarruf sağladığı bilinmektedir. Sanal ortamda izleyici kitlesine ulaşan bu eserlerin, izleyiciyle sanat eseri arasında bir bağ kurulmasının imkânsız olduğu gibi söylemlerinde ortaya çıktığı görülmektedir. Resim ve heykelin galeri ortamında sergilenmesi izleyiciye eser arasında bağ kurulmasının önemi bilinmektedir. Sanat eserlerinin sergilenmesi ve çoğaltılması yapıtın biricikliğine zarar vermektedir.

Sanat alanında kullanılan fotoğraf makinesinin, litografi gibi basım tekniklerinin video kameranın kullanımı ve kopya oluşturma olanağı sağlanması, yapıtların benzeri bir eşi olmama ihtimalini yok ederek izleyiciyle arasında ilişki kurmasının önüne geçtiğinden söz edilmektedir (Benjamin, 2020, s.34).

Sanat alanında ki gelişmelerin her geçen gün tüketim toplumuna yönelik değişim göstermesiyle birlikte kendi içinde problemlere neden olmaktadır. Sanat eserlerinin sergileme alanlarındaki değişimler ile tartışmalar sürüp gitmektedir. İzleyici kitlesinin değişmesiyle, sanatseverlerin yapıtla bağ kurmasında değişimler meydana gelmektedir. Dijitalleşmeyle birlikte sanat eserin sosyal ağlar vasıtasıyla izleyiciye ulaşması sağlanmaktadır. Sanatçılar tarafından üretilen her eserin, sanat eseri niteliği taşıyıp taşımadığı tartışılmaktadır. Her ne kadar bu eserlerin sanat yapıtı niteliği taşımasa bile sosyal ağlar aracılığıyla izleyiciye ulaştırıldığı bilinmektedir. Böylece her eserin nitelikli sanat eseri olup olmadığı büyük bir karmaşa oluşturmaktadır. Sanat eseri üreten kitlenin her geçen gün artmasıyla birlikte sanat eserlerinde de büyük oranda artış olduğu bilinmektedir. Bazı kitlelerce sanat eseri niteliği taşımasa bile popüler üreticilerin sahada yer aldığı görülmektedir. Resim sanatının teknolojik imkânların dâhilinde kolay üretilebilir bir hal alması herkes tarafından üretilebilir algısının gelişmesine sebep olmaktadır. Sanatçının teknik bilgi, beceri ve yaratıcılığıyla farklı boyutlara taşınan resim sanatının, popüler kitlelerin ürettikleri niteliksiz eserlerin gerisinde kalmasına neden olabilmektedir. Teknolojinin sağlamış olduğu imkânlar dâhilinde üretilen sanat eserlerinin zamandan ve mekândan tasarruf sağlaması aynı derecede hızlı tüketimin kurbanı olmasına neden olmuştur. İzleyici kitlesinin yapıtı görmesi için zaman ve mekân kavramından bağımsız olması, yapıtla bağ kurmasının önünde engel teşkil edebilmektedir. Resim sanatının varoluş serüveninin teknolojinin sunmuş olduğu

imkânların gerisinde kalmasına neden olmaktadır. Yapay zekânın sunmuş olduğu çerçeveler içinde yaratı algısının algoritmalarıyla sınırlı kalmasına sebep olabilmektedir. Sanatçının kullanmış programların imkânları dâhilinde eserine müdahil olduğu bilinmektedir. Yapıt oluşturmaya yönelik bu çabanın sanatçının yaratıcılığına kısıtlayıcı engel olabilmektedir. Resim sanatındaki çizim tekniklerinin madde üzerindeki hissiyatının sunmuş olduğu duyguyu aynı şekilde dijital alanda hissedilmemesi, yapıtın ruhunun oluşumunda olumsuzluğa sebebiyet vermektedir. Teknolojinin üretimi kolaylaştırmasının yanında sanatçı-yapıt arasındaki ilişkiyi de kısıtlamaktadır. Resim sanatının kendi içindeki ruhunun izleyiciyle buluşmasına bir yerde teknolojinin zedelediği bilinmektedir. Gün ışığındaki resmin algısının güçlü spot ışıkları altında ruhsuzlaştığı düşünülmektedir. Bu günün şartlarında ise resim sanatının sosyal ağlar vasıtasıyla sergilendiği görülmektedir.

Konuyu toparlayacak olursak, Erbay'ın da İstanbul Gelişim Üniversitesi, Özet ve Tam Metin Bildiriler kitabında “Teknolojinin Sanat Ortamındaki Etkisi” bildirisinde başlıklar halinde belirttiği üzere;

1. Teknoloji ile sanat, kullanılabilir ve keşfedilebilir olmuştur.
2. Üstün sanatçı ve yetenekli sanatçı kavramları değişmiştir.
3. Teknoloji ile yaratılan yeni sanatlar ortaya çıkmıştır.
4. Sanat akımlarının etki alanı değişmiştir.
5. Sanat alanında yeni tanımlar ortaya çıkmıştır.
6. İnternet ortamında sanatçı siteleri hızla artmıştır.
7. Sanatın transferi kolay ve hızlı olmuştur.
8. Dijital ortamda sanatın görüntüleri değişmiştir.
9. Geleneksel sanat formları değişmiştir.
10. Sanatın değer kavramı değişmiştir.
11. Teknoloji sanatı zamansız ve mekânsız bırakmıştır.
12. Teknoloji ile dijital sanat merkezi yaratılmıştır (2018,s.130).

2.1.2. Kitle İletişim Araçlarının Kullanımı

Teknolojinin her alanda gelişimini sürdürmesi iletişim alanında da büyük farklılıklar yaratmıştır. Kitle iletişim araçlarının bu denli artması ve çeşitlenmesi bir çok alana yenilikler getirmiştir. Dergi, gazete, radyo, televizyon yayınların yanında internet sayfaları ve sosyal medya kavramının hayatımıza girmesiyle iletişim çağına girildiği

bilinmektedir. Bu kadar hızlı bir şekilde iletişim kaynaklarının çeşitlenmesiyle tüketim toplumunun ihtiyaçlarına yönelik olarak algı yaratmada ki yeteneği bir o kadar etkili olduğu görülmektedir. Endüstriyel çağın getirdiği her türlü ihtiyaçlara yönelik olarak reklam yayın arayışına giren endüstrinin iletişim kaynaklarını en iyi şekilde kullandığı bilinir. Sanatta varlığını sürdürürken geniş kitlelere en hızlı şekilde ulaştırabilmek için iletişim araçlarını kullanmaya başlamıştır. Basılı yayın kaynaklarının artmasıyla birlikte sanatla ilgili köşe yazılarının yanında sanat dergilerinin yaygınlaşmaya başlamasını sanatseverlerin ihtiyaçlarına yönelik olarak ilk adımların atıldığı bilinmektedir.

Kitle iletişim araçlarının temelinde bilim, teknolojinin getirmiş olduğu yenilikler ve bilgisayarın bu alanda kullanıma sunulması, internet kullanımının artmasıyla sayesinde bilgiye hızlı ve kolay şekilde ulaşılabilir, yine ağlar sayesinde, sanatta ki dijitalleşmeyle kültürlerarası birlikteliği sağlaması siberetik dönemi başlatmıştır. Böylece sınırlar tamamen kalkmıştır. Sanatçıların geleneksel yöntemlerin dışına çıkmasıyla birlikte tuval ve boyadan koparak yeniden üretebilir alanlarda, sanal ortamın sunmuş olduğu imkanlar sayesinde, mekandan ve zamandan bağımsız olarak yapıt üretimi yapabilme durumuna gelmiştir. Üretimde artık sanat bilgisi yerine daha çok matematiksel programların ve teknik bilgi kullanımının önemli olduğu, programların kurallarına göre sanatçıya yol gösteren bir işlem sistemi sunan yaratı ortamı sunmuştur (Çokokumuş, 2012, s.53).

Sanat alanındaki yeniliklerin üretilen yapıtların okur kitlesine ulaşması bu alandaki bilgi ve paylaşımı arttırmaktadır. Sanatla ilgisi olan her kesimin farklı coğrafyalarda olsa bile bu bilgi paylaşımına ulaşmasına imkân sağlamaktadır. Sanat eserlerinin basılı yayın kaynakları sayesinde çoğaltılarak her zaman ulaşılabilirlik fırsatı sunmaktadır. Basılı yayın kaynaklarının dışında görsel ve işitsel açıdan gelişmiş olan radyo, televizyonunda iletişim alanında ki etkileri bilinmektedir. Fotoğraf ve kamera teknolojisinin getirmiş olduğu faydalar sayesinde yayın alanında kolaylıklar sağlamaktadır. Sanat eserlerinin yayınlanması açısından büyük kolaylıklar sağlamıştır. Sanata ilgisi olmayan kitlelere de bu yayınlarla birlikte ulaşmaya başlamıştır. İnternet kullanımının başlamasıyla bilginin çok hızlı bir şekilde yayıldığı görülür.

Teknoloji ve sanatın birlikteliği, bilgisayarla gelişim gösteren donanım ve yazılım teknolojisinin sanatın anlatım alanında kullanılmıştır. Bugüne baktığımızda teknoloji, hız ve algı konusunda köklü değişikliklere sebep olmaktadır. Bilgisayar ve internet teknolojisinin gelişimi son yüzyılda bilgi alanında etkinliğini göstermiş,

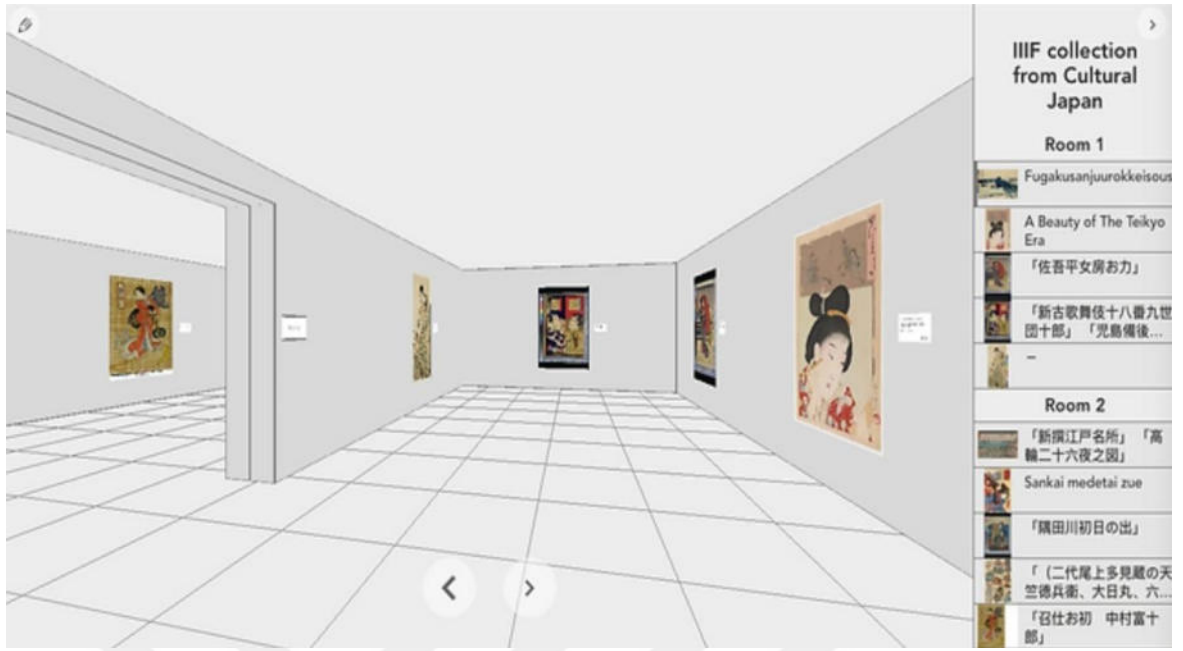
paylaşım ve sanat alanında ilerlemelerin en etkili olduğu alan olarak görülmüştür. Sanatçılar bugüne baktığımızda, internet teknolojisi ile sergileme yaparak mekândan bağımsız olarak dünyadaki her yere ulaşabilmekte ve sanatsal alanda bilgi iletiminde bulunabilmektedir. Sanat alanında ki eğitim ve katılım imkânı sunan internetin, sanat yapıtlarının görüntülerine ulaşım imkânını sağlamaktadır (Sağlamtimur, 2010, s.215).

Sanat alanında ise internet çağının getirmiş olduğu hızlı iletişim her geçen gün kendini hissettirdiği bilinmektedir. İnternet çağının sunmuş olduğu arama motorları sayesinde istenilen bilgiye anında ulaşma ve bilgiyi paylaşma konusunda büyük bir hız kazandırmıştır. Sanat eserine ulaşma ve hakkında bilgi edinmek daha erişebilir hale gelmiştir. İnternet ağlarının her geçen gün gelişmesi ve bilginin çoğalmasıyla birlikte yeni mecralara ihtiyacın arttığı görülmektedir. İnternet ağlarının artmasıyla birlikte sosyal ağların yaygınlaşmaya başlaması yine tüketim odaklı olarak gelişmesi birçok alanda yenilikler sunmaya başlamıştır. Sosyal ağlar sayesinde iletişimin artması, bilginin hızlı bir şekilde yayılması, endüstriyel alanın reklam ihtiyacına hızlı bir şekilde yanıt vermiştir. Sanatta bu sayede en hızlı şekilde büyük kitlelere ulaşmak adına sosyal ağların bu yaygın iletişim ayağına ilgisini arttırmıştır. Üretilen yapıtların sergilenmesi, tanıtılması belli bir kitlenin dikkatini çekmesi adına bu çağa ayak uydurmaktadır. Sanatçıların, galericilerin, müze ve koleksiyonerlerin sosyal ağlar vasıtasıyla sanata dair yenilikleri takip ettiği bilinmektedir.

Son yüzyıllarda üretim ve sergileme imkânları artış göstermiştir. Sanal ortamda üretilen işlerin bilgisayarla birlikte dijitale aktarılması, Dijital Sanat adını almıştır. Yeni ortamda oluşturulan dijital sanat medya sanatının alanı olarak yer almıştır. SMS, e-posta, e-kitap, sanal gerçeklik, video paylaşım, Facebook, YouTube gibi bilgi ve iletişim teknolojileri bu alana hizmet etmiştir. Bilgi paylaşımıyla birlikte sergileme ortamı da sunmuştur (Parlakkalay, 2020, s.103-104).

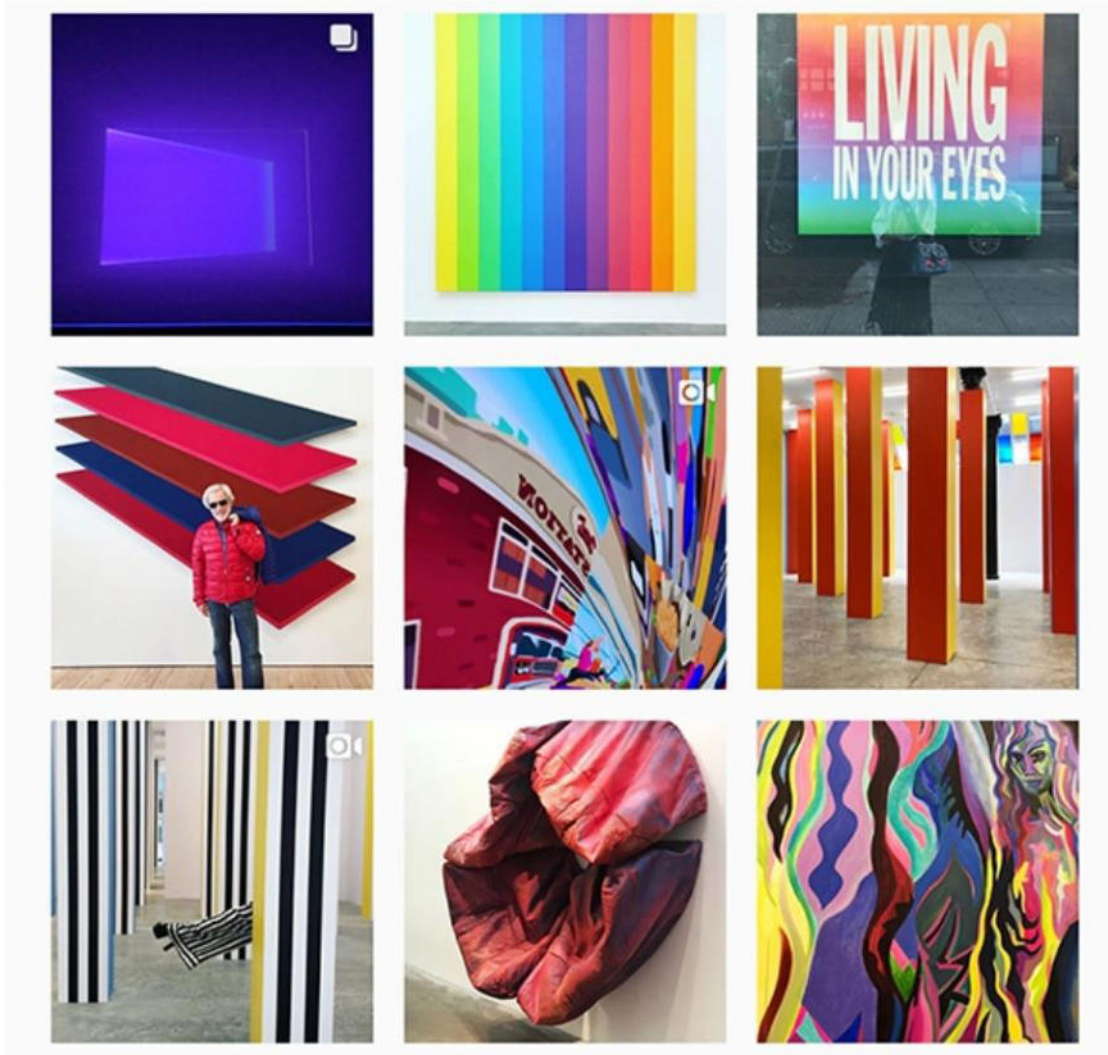
Sosyal medyanın hızlı bir şekilde yaygınlaşması sanatçıyı ve sanat eserine en hızlı şekilde ulaşmayı sağlamış, sanatçıyı tanımasına imkan sunmuştur. Günümüzde ki en popüler sosyal medya araçlarından Youtube, Twitter, Facebook, Instagram gibi sosyal medya araçları sayesinde sanat eserlerine ve sanatçılarına en hızlı şekilde erişimi sağlamıştır. Bu sosyal medya araçlarının büyük kitleler tarafından ilgi görmesi, kültür endüstrisi tarafından iletişim kaynağı olarak kullanılmaya başlamıştır. Sosyal medya araçlarının sanat üretiminde ve tüketiminde açık kaynak haline geldiği bilinmektedir. Görsel, işitsel algı sayesinde yapıt üretiminde ilham kaynağı olmasının yanında üretilen

eserin geniş kitlelerce etki-tepki üzerine geri bildirimleri alması konusunda da etkili olmuştur. Sanatçıların üretim aşamasında erişebilir yapıtlara ulaşması, bu eserlerden esinlenmesi bu alanda problemlerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Sosyal medya araçlarının bu geniş hacmi özgün eserlerin ortaya çıkmasındaki etkisi olumlu olduğu kadar olumsuz sonuçlarında doğmasına sebebiyet vermektedir. Sanatçı açısından bu tür etkilerin kısmen olduğu bilindiği gibi özgün eser yaratım aşamasında da yaratıcılığına büyük katkı sunmaktadır. Kitle iletişim araçlarının yakın dönemde yaşamış olduğumuz salgın hastalık dönemindeki pandemi sürecinde duyarlılığı arttırmak için en etkili iletişim kaynağı olduğu görülmektedir. Sosyal hayatın büyük ölçüde kısıtlanmış olması her alanda olduğu gibi sanat alanında da sekteye uğradığı bilinmektedir. Üretim aşamasında büyük bir zaman kazandırmasına rağmen, üretilen yapıtların sergilenmesi ve izleyiciye ulaşması konusunda yeni arayışlara sokmuştur. Bu aşamada ise sosyal medya araçlarının kullanımının yaygınlaşması ve izleyici kitlesinin artması bu mecralar üzerinden online sergileme imkânı sunmaya başlamıştır. Sosyal medya üzerinden sergilenen eserlerin maliyet bakımından düşük olması, daha fazla izleyici kitlesine ulaşması bazı avantajlar sunmuştur, ancak yapıtla izleyici arasında ki bağ tam olarak kurulamamıştır. Bu bağlamda pandemi sonrasında galeri gibi alanlarda sergilenen eserlerin aynı zamanda sosyal medya üzerinden de sergilenerek izleyici kitlesi arttırılmış, gerek online olarak gerekse fiziki alanda beğeniye sunulmaya başlanmıştır.

Resim 3. Self-Museum'dan görüntü, Japonya Kültür Platformu,Europeana iş birliğiyle
(<https://www.unlimitedrag.com/post/bir-sanal-sergiyi-harika-yapan-nedir>) Erişim

Tarihi:22/11/2022

Resim 4. Karen Robinovitz, Instagram: [@karenrobinovitz](https://www.instagram.com/karenrobinovitz)
 (<https://www.artfulliving.com.tr/sanat/sanat-dunyasinin-en-etkileyici-12-instagram-hesabi-i-13676>) Erişim Tarihi:22/11/2022

2.1.3. Kültür Endüstrisi ve Sanat

Sanat toplumların gelişim süreci boyunca varlığını sürdürmüş ve toplumsal ihtiyaçların doğrultusunda gelişmelerden etkilenerak yeniliklere açık hale gelmiştir. Toplumsal gelişmelerle birlikte, endüstri kavramının gündelik hayata girmesi, kültürel anlamda da değişikliklere neden olmuştur. Üretim, tüketim toplumunun modeline geçilmeye başlamasıyla sanatında kullanım amaçlarında farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu farklılıklar kültür endüstrisi kavramının oluşumuna zemin hazırlamıştır.

Kültür endüstrisi kavramı kitle kültürü anlamında kullanılmıştır. Kitlelerin arasından kendiliğinden çıkan bir kültür olarak anılmıştır.

Kültür endüstrisi terimi yanılmıyorsa ilk defa 1947’ de, Amsterdam’ da Horkheimer’ la birlikte yayınladığımız Aydınlanmanın Diyalektiği’nde kullanıldı. M sveddelerde “kitle kültürü” terimini kullanmıştık. Fakat daha sonra yandaşlarının işine gelecek yorumları dışarıda bırakmak amacıyla kitle kültürü yerine “kültür endüstrisi” terimini kullanmayı uygun bulduk; ne de olsa onun, kitlelerden kendiliğinden çıkar bir kültür sorunu olduğunu ortaya atabilirler, onu popüler sanatın  ağdaş formu sayabilirlerdi ki bu ikincisinin kültür endüstrisinden kesin olarak ayırt edilmesi gerekir (Adorno, 2003,s. 76)

Sinema, müzik, resim, edebiyat gibi birçok alanda üretilen yapıtların, kopyalayan sanatçıların tüketici topluma sunmuş olduğu hizmetler kültür endüstrisinin temelinde yer alır. Yeteneğe dayalı olmayan, sanatsal bir ideali bulunmayan hizmet odaklı, moda a uygun olması, çabucak topluma ulaşabilmesi kültür endüstrisini oluşturur. Yaratıcılığın endüstri alanında kullanımı, sanatın üretim ve ekonomi alanında yer alması da, kültür ekonomisinin kapsamı içerisine girmiştir. Ekonomin küreselleşmesinin sebebi, kültürün ekonomi temelli olmasındandır. Semboller ekonomisi, kültürün insanların düşüncesine, nasıl hissedip, davrandığına yönelmiştir (Artun, 2013,s. 46).

Kültür endüstrisinde sanatın kullanılmaya başlamasıyla birlikte, sanatla ilgilenen kesimin dikkatini çekmeye başlamıştır. Sanat yapıtları çoğaltılarak hızlı bir şekilde tüketim toplumuna sunulmuştur. Sanat eserlerinin reklam odaklı olarak ilerlemesi, nitelikli sanat eseri ve reklam amaçlı üretilen işler arasındaki ayrımın kalmadığı yönündeki düşüncelerin ön plana çıktığını bilinmektedir.

Sanatçıların kültür endüstrisinin etkilerinden dolayı yapıt oluştururken, yaratıcılık alanından daha çok, hızlı ve fazla üretime odaklanmıştır. Sanatçının eseriyle arasına çeşitli etkenler girmektedir, sanatçı ürettiği yapıtın maddi yönüne odaklanmaktadır.

Üretilen eserin maddi boyutuyla ilgilenmesine ve ticari bir nesneye dönüşmesine ortam sağlamıştır. Teknik yöntemlerle yeniden oluşturulan eser benimsenmemiştir (Lunn, 1995, s.187).

Kültür endüstrisi eserlerinden Andy Warhol'un Campbell Çorba Tenekeleri ve Maurizio Cattelan 'in 'Komedyen'.

Resim 5. Andy Warhol, Campbell Çorba Tenekeleri, 1962

(<https://www.moma.org/collection/works/79809>) .Erişim Tarihi:16/11/2022

Resim 6. Maurizio Cattelan “Komedyen” Art Basel Miami Beach
(<https://www.themaggar.com/maurizio-cattelan-muz/>) Erişim adresi:22/11/2022

Medya ve sanat, kültür endüstrisi için olması gereken etkenlerdendir. Adorno’ya göre sanatçıların ürettiği eserlerin niteliği önemlidir. Popüler kültürden hoşlanmayan Adorno kültürün önemli olduğunu düşünür. Yapıtların oluşumu topluma dayalı tüketim odaklı bir nesne olmasından rahatsızlık duyduğundan dolaydır, bunu sanat için bir sorun teşkil ettiğini düşünmektedir (akır, 2013, s.202-203).

Üretim aşamasındaki eserlerin çoğunlukla tüketime dayalı toplumunun ihtiyaçlarına odaklı olarak gelişmesi, sanat eserinin niteliğinin sorgulanır duruma düşmesine sebep olabilmektedir.

2.1.4. Teknolojinin Resim Sanatı Üzerindeki Sınırlılıkları

Sanat, her alandan etkilendiği gibi teknolojinin getirmiş olduğu yeniliklerden de her zaman payını almıştır. Sanatçının yapıt üretim aşamasında en büyük katkısı teknolojik gelişmelerin sunduğu bilinir. İnsanlık tarihi boyunca toplumun ihtiyaçlarını karşılamak üzere yenilikler sunan teknolojinin sanat alanında bu yenilikleri sürdürmüştür. Teknik bilginin artmasıyla birlikte sanat yapıtı üretim aşamasında bilgi birikimi ve yenilikler öncülük etmiştir. Sanatçının bu yenilikler ve bilgiyi kullanarak, yeni üretim sırasında yaratıcılığına da katkı sunar. Gelişen teknolojinin ve bilgi birikiminin, sanatçıların sadece resim sanatı üzerindeki çalışma fikrinin dışına iterek, yeni multidisipliner yaklaşımlara yönelik çalışmalar yapmasına zemin hazırlamıştır. Üretim aşamasında malzeme çeşitliliğinden itibaren resim sanatı üzerinde büyük katkıları olmuştur. Teknik bilginin artmasıyla yeni üretim alanlarının ortaya çıkması, tüketime yönelik çalışmaların resim sanatına olan ilginin azalmasına da neden olmuştur. Resim sanatının zaman ve maliyet bakımından kabul edilebilir ölçüde olmadığı bilinmektedir. Bunun yerine daha az maliyetli, çoğaltılabilir ve zaman bakımından kısa sürede tüketime sunulmaya hazır olabilecek multidisipliner yaklaşımların önünü açmıştır. Gelişen endüstri piyasasındaki reklama dayalı, tüketim toplumunun ihtiyaçlarına karşılık olarak üretilen işlerin, sanat yapıtı olma özelliği tartışılması gerekebilir. Teknik üretim aşamasındaki eserlerin zaman ve maliyet açısından cazip olması, resim sanatının üretim aşamasındaki süreç göz önüne alındığında ilginin azalmasına neden olmuştur. Teknoloji sanata katmış olduğu yeniliklerle, üretimde yeni bir dönem başlatmıştır. Resim sanatına yaratıcılık alanında teknolojinin imkânlar sunması, aynı zamanda hızlı üretilebilir, tüketim odaklı olarak gelişmesi, sanata başka bir bakış açısı sunmuştur. Resim sanatının daha çok bir mekanda sergilenebilir olması, diğer multidisipliner yaklaşımların sunmuş olduğu imkanlardan dolayı geri planda kalmıştır. Fotoğraf makinesinin gelişimi, resim sanatı üzerindeki etkisi oldukça fazladır.

Fotoğraf makinesinin gelişimiyle, orijinal yapıtların fotoğraflanarak çoğaltılması, resim sanatının eserlerinin tek olmasının önünde engel teşkil etmeye başlamıştır. Öyle ki resmin biricikliğinin önüne geçmektedir. Resmin bulunduğu mekân, zaman bakımından tek olma özelliği vardır. Kopyalanan resmin ise tek olma özelliği ortadan kalmaktadır. Çoğaltılan resmin özünden kopması anlamına gelmesi ve resmin anlam bakımından da birden fazla bölünmüşlük hissiyatı oluşturmaktadır. Benjamin'in röprodüksiyon olarak

betimlediği bu olaya J. Berger teknik gelişmenin oluşturduğu olumsuzlukların resim sanatının tek olma özelliğini yok ettiğini ifade eder (Berger, 2010, s. 19).

Teknolojik gelişmeler geleneksel üretim aşamasında resim sanatının geri planda kalmasına sebep olduğu bilinmektedir. Zaman, mekan maliyet bakımından geleneksel resim sanatı üzerinde teknoloji sınırlılıklara neden olmuştur.

3.BÖLÜM

TEKNOLOJİNİN YARATMA İLE OLAN İLİŞKİSİ

Sanatın değişim ve gelişim göstermesinde en büyük etkenin teknolojik ilerlemeler olduğu bilinmektedir. Sanatla ilişkisi çerçevesinde değerlendirildiğinde teknolojik gelişimler ve toplumsal ihtiyaçların doğrultusunda ilerlemektedir. Sanatçının bu alandaki malzemeleri kullanarak yaratıcılığın sınırlarını aşarak yapıt oluşturmaya imkân sağlamaktadır. Burada yaratıcılık; bir sürecin, bir tutumun, bir beceri, kişilik özelliklerinin birleşimiyle, çevresel koşulların bir sonucu olarak açıklanabilir. Bu bağlamda üretilebilir yapıtların oluşmasında teknolojinin sunmuş olduğu imkânların değerlendirilmesine olanak sağlar.

Sanat insanlık tarihinin her evresinde tartışılan bir konu olmuştur. Sanat ve yaratıcılık uzun zaman boyunca birlikte ele alınmış yüzyıllar boyunca fizik-ötesi, doğa-ötesi gibi algılanmıştır. Yaratıcılık alanında sanat, bilim ve teknoloji yani sıra başka faktörlerin de etki ettiği yapıtta “yenilikçi, özgünlük, buluş” gibi unsurlar yalnız başına yetersiz kaldığı bilinir (San, 2008,s.25).

Teknolojinin gelişimi ihtiyaçlar doğrultusunda ilerlemiştir. Teknik alandaki gelişmeleri takip edenlerin yaratıcılık üzerinde ki uğraşları sonucunda yeni buluşlar ortaya çıkmaktadır. İhtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan buluşların, bu alandaki yaratıcı düşünebilen kişilerin hayal gücüyle ve çözümleme yeteneğine bağlı olduğu bilinmektedir. Yetenekli bir kişinin aynı zamanda yaratıcı düşünebilme yeteneğine sahip olması istenmektedir. Yaratıcı kişilik özelliğine sahip olan bireylerin her ortamda her türlü malzemelerle ihtiyaç duyulan ya da istenilen alanda eser üretme yeteneğine sahip olabilmektedir. Yaratıcı kişilerin teknolojik alandaki gelişmeleri takip edebildiği sürece yaratıcı kişilik özelliklerine katkı sağlayabilmektedir. Yaratıcı kişilik özelliklerinde var olanı veya var olmayanı ortaya çıkarma olarak görülmüştür.

Teknolojinin ve bilimin yaratıcılık üzerinde etkisi bir hayli fazla olduğu bilinmektedir. Bilimsel gelişmelerin etkisi yaratıcı bireylerin hangi alanda daha iyi olabileceğini, araştırmada ve yaratıcılık alanında nelerden fayda sağlayabileceği konusunda yönlendirmeleri olmaktadır. Teknolojinin ve bilimin yaratıcılık üzerinde ki etkileri bireylerin ihtiyaçlarına doğrudan yanıt verebilmesi önemlidir. Yaratıcılık önemli bir ölçüde teknolojinin ve bilimin desteklediği öğeler üzerinden etkisini gösterdiği varsayılmaktadır. İnsan doğasının gereği merak ve duygular üzerinden arayışlar içine gitmektedir. Yaratıcı kişilik özelliklerinden hayal kurabilme; kişinin görmüş olduğu her

türlü materyallerden kendi dünyasına özgün işler sunması olarak bilinmektedir. Teknolojinin getirdiği materyal zenginliğinin her bireyin kendine özgü hayal dünyasını ortaya koymasında kolaylık sağladığına rastlanılmaktadır. Çizim yeteneği zayıf olan bir bireyin bilgisayar teknolojisinin getirmiş olduğu yenilikler sayesinde çizim yapabilme olanağına erişebilmektedir. Bireylerin eser üretim sürecinde bilgisayar teknolojisinin sağlamış olduğu programlar sayesinde hayalinde ki esere ulaşabilmesine olanak sağlamaktadır. Yaratma sürecinin dijital boyuta geçmesi, sanat eseri üreten bireylerin zaman ve mekândan bağımsız olarak çalışmasına olanak sunmaktadır. Dijital alanda üretilen eserlerin yine zaman ve mekândan bağımsız olarak sergilenmesi sanatçının üzerindeki baskıyı da azalttığı bilinmektedir. Bilindiği üzere dijital alanda üretilen eserlerin, sınırlama olmaksızın oluşturulabilmesi, sanatçıyı daha özgür kılabilir. Özgür kılınan sanatçının eser üretim sürecinde, yaratıcılık alanında en üst seviyeye ulaşabilmektedir. Sınırlama, mekân ve zaman tanımından uzaklaşan sanatçının, teknolojinin sağlamış olduğu fırsatlardan faydalanarak oluşturduğu eserlerde büyük farklılıklar oluşturabilmektedir. Bu farklılıklar bilgisayar teknolojisinin ortaya çıkmasıyla birlikte sanatta üretilebilir eserlerin alanını genişletmektedir. Endüstriyel çağın getirdiği ihtiyaçlar doğrultusunda sanat alanında birçok fırsatlar ortaya çıkmaktadır. Endüstriyel çağın ihtiyaçlarına yönelik olarak sanatta üretilebilir eserlerin oluşumunda, yine materyal zenginliğinin getirmiş olduğu imkânlardan faydalanılmaktadır. Teknoloji sanat alanındaki ihtiyaçlara yönelik olarak da gelişimini sürdürmüş ve malzeme çeşitliliği de sunmuştur. Teknolojinin ihtiyaçlara yönelik olarak gelişim gösterdiğini, aynı zamanda yaratıcı düşünebilme yeteneğine sahip olan bireylerin ihtiyaçlarına da doğrudan yanıt verecek düzeyde olduğu bilinmektedir. Eser oluştururken sanatçı görsel olarak teknolojinin imkânlarından faydalanmaktadır. Fotoğraf, video, film vb. alanlardan faydalanarak görsel hafızayı güçlendirirken, bilgisayar programları sayesinde de eserler üretebilmektedir. Fotoğraf ve grafik alanında kullanılan photoshop, illistrator, coreldraw, indesign vb. programların dijital ortamda eser üretirken faydalı olduğu bilinmektedir. Programların temel özelliği var olan veya ihtiyaç duyulan bir öge oluşturmak, değiştirmek üzerine olmuştur. Programların yaratıcılığı desteklediği bilinmektedir. Fotoğraf makinesinin dijital hale gelmesi, yüksek çözünürlüklü fotoğrafların hayatımıza girmesiyle eser üretiminde de yenilikleri getirmiştir. Programların, dijital fotoğraf makinesinin gelişimiyle birlikte hızlı ve daha fazla eser ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. Sanat eserinin üretim aşamasında teknolojik

imkânların hız kazandırması yaratıcılığı da tetiklediği bilinmektedir. Görsel anlamda anı yakalamaya imkân tanıyan fotoğraf makinesinin ve kameraların sanatçıların üzerindeki etkisi her geçen gün artmaktadır. Tüketim odaklı toplumların ihtiyaçlarına yönelik olarak sanatçılar, her zamankinden daha fazla yapıt üretmeye odaklanmıştır. Yapıt üretebilmek için sanatçıların yaratıcılıklarını zorladıkları bilinmektedir. Görsel ve işitsel hafızayı destekleyici her türlü teknolojik gelişmeler yaratıcılık alanında büyük katkılar sunmuştur. Bilgisayar programlarının geliştirilmesiyle birlikte dijital çizim olanakların oluşturulmasında teknoloji büyük fayda sağlamaktadır. Çizim tekniklerinin, programlar eşliğinde dijital alana aktarılması eser oluşumunu hızlandırmaktadır. Figür ve objelerin çizim, renklendirme, tonlama aşamasında bilgisayar algoritmalarıyla birlikte hatasız yapıt oluşturmaya yardımcı olmaktadır. Sanatçının üretim aşamasındaki hatalardan arınık olması eserinde yaratıcılığına katkı sunmaktadır. Dijital olanakların birçok varyasyonlarda eser oluşturmada zaman ve sayı bakımından ciddi kolaylık sağlamaktadır. Üretim aşamasındaki süreçleri değerlendirirken sanatçının alanında etkin olması eserinde yaratıcılığına katkı sunmaktadır. Dijitalleşmeye başlayan bu gelişimler teknolojinin sağlamış olduğu imkânlar dâhilinde, sanat eserlerinin çeşitliliğini arttırıp korunmasına yönelik olarak yeni alanların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Yapay zekâ teknolojisinin gelişmesi sayesinde üretilen eserlerin kalitesi ve üretim hızı daha çok artmaktadır. Sanatın, yapay zekâ teknolojisinin imkânlarıyla birlikte tekrar üretime sunulması, beraberinde yeni sorunlarında oluşmasına neden olabilmektedir. Yapay zekâ algoritmalarıyla üretilen eserlerin sanatçıya ait olup olmadığı sorularının da sorulmasını zemin hazırlayabilmektedir. Bilinen üretimin dışına çıkılan süreçle birlikte, sanatçının alanında yetkin olmasıyla, üretim aşamasında kullandığı bilgi ve becerisi sayesinde farklı bir yaratıcılık imkânı sağlayabilmektedir.

3.1 Teknolojinin Yaratıcılığa Etkisi

Sanat alanındaki yaratıcılığın sınırları her geçen gün genişlemektedir. “Yaratıcılık; problemlere, eksikliklere, sorunlara çözümler arama, fikir yürütme, cesur denemeler yapma, yeniden deneme, daha sonra da sonuçları ortaya koymadır” (Taş ve Ürün, 2019, s.73).

Teknolojinin üretim aşamasında ki etkileri daha çok hissedilebilmektedir. Sanatçının ihtiyaç duymuş olduğu görsel, işitsel algıyı teknolojinin sunmuş olduğu

imkânlar sayesinde ulaşmasına ortam hazırlamıştır. Yaratıcılık alanında esin kaynağı olması, teknolojinin sunduğu görsel işitsel veri akışı sayesinde olmuştur. Teknik alandaki gelişmeler yapıt üretim sürecinde sanatçıya kolaylık sağlarken, yaratıcılık alanında da etkileri olabilmektedir. Üretim kolaylığı sağlayabilen tüm materyallerin aynı zamanda sanatçının yaratım sürecine de fayda sağlamıştır. Hızla gelişen teknolojinin sanat alanında da kullanımı artmıştır. Fotoğraf makinesinin icadından itibaren sanatçıların teknolojik ilerlemeler dikkatini çekmiştir. Video kamera ile birlikte yeni üretim alanları oluşmuştur. Bilgisayar teknolojisinin kullanıma sunulmasıyla üretimde farklı teknikler ortaya çıkmıştır. Kullanılan programlar sayesinde üretim dijital alanda da kendine yer bulmuştur. Sanatçısının yaratıcılık alanındaki ihtiyacına, dijital platformlarda karşılık bulmaya başlamasına olanak sağlamıştır. Hızla gelişen teknolojinin üretim ve yaratıcılık konusunda etkisi her geçen gün hissedilebilmektedir. Bilgisayar programlarının, yapay zekâ sayesinde kullanım alanlarının değişmesi yaratım sürecinde hızlı bir geri dönüt kazandırmıştır. Bilindiği gibi toplumunun hızlı tüketim alışkanlığına karşı, üretim alanında sanatçıya yaratıcılık üzerinde büyük kolaylıklar sağlamaktadır. İnsanın uzuvlarını kullanmaya başladığı dönemden itibaren, yaratıcılık alanında sanatçının yaşadığı problemlerin, teknolojinin sunmuş olduğu kolaylıklar sayesinde aşmaya başlamıştır. Yapay zekânın yaratım sürecindeki etkisi her geçen gün artmaktadır. Sanatçılar için kolaylıklar sunan bu programların, sanatçının yerini alma ihtimali zaman zaman telaffuz edildiği bilinmektedir. Böyle bir durumun zaman içinde olup olmayacağı tartışılmaktadır. Yapay zekâ sayesinde oluşturulan ürünlerinde tüketime sunulduğu bilinir. Tüketim hacmi yüksek olan toplumlarda sanatçıların yaratıcılık alanında yaşamış olduğu problemlere gelişmiş bilgisayar programları sayesinde aşmasına olanak sağlamıştır. Yaratıcılık insanlık tarihi boyunca her alanda olduğu gibi olağanüstü düşünce durumuna iten bir olgu olduğu bilinir, bu olgunun teknolojinin sunmuş olduğu hızlı veri sayesinde sorun olmaktan çıkma noktasına gelmiştir.

3.1.1 Teknoloji ve DeneySEL Yaratma Süreci

Teknolojinin getirmiş olduğu yenilikleri göz önünde bulundurulduğunda sanata etkileri birçok alanda görülebilmektedir. Sanatçıların bu yenilikleri kullanması yaratıcı deneySEL yöntemlerle yapıt oluşturma çabasına itmiştir. Bilinen gelenekSEL yöntemlerin dışına çıkan sanatçıların, üretime ve topluma karşı sürdürülebilir eserler sunmasının

yolunu açmıştır. Yeniliklere kayıtsız kalmayan sanatçıların, yaratıcı deneysel yöntemlerle yapıt üretmeye odaklanmıştır.

20. yüzyıl deneysel sanatı ise zamansallık üzerine yoğunlaşmış, sanata hareket kazandırmış, geribildirim kavramını kullanmış ve izleyiciyle etkileşimi devreye sokmuştur. Genel olarak bu tür yapıtlarda ürünün aksine sanatsal süreç, konvansiyonel içeriğin aksine çevre ya da bağlam (özellikle de sosyal bağlam) vurgulanmıştır. Bu eğilimler, sibernetiğin sanatla kesiştiği estetik bağlamı oluşturmaya katkı sağlamıştır. Sibernetik yaklaşım sayesinde 20. yüzyıl deneysel sanatı, izleyiciyle etkileşimi ön plana almıştır. Sanat ile hayat arasındaki sınırları silmek isteyen avangard sanatçıların gündeminde artık multimedya, sanallık ve her türlü sınırları aşma isteği vardır (Parlakalay, 2020, s.104).

Rönesans'la ortaya çıkan ve günümüze kadar devam eden sanat eserinin kült değerinin yeniden üretim aracı olarak, ilk olarak fotoğrafın icadı ile sorgulanmaya başlandığını görmekteyiz. Walter Benjamin'in 1935 yılında "Tekniğin Olanaklarıyla Yeniden Üretilbildiği Çağdaş Sanat Yapıtı" adlı makalesinde, sanatın artık eskiden tümüyle farklı bir alımlama sürece girdiğini ve sanatın teknolojik gelişmelerin sanat eseri üzerindeki etkilerini bize neredeyse yüz yıl öncesinden bildirdiği ifade edebiliriz. Fotoğraf ve sinemaya odaklanan Benjamin, günümüz iletişim teknolojileri ile sanat yapıtlarının alımlanmasında eserlerin kült değeri ve sergilenmesi üzerine odaklanarak sanat yapıtının doğasının nitel değişime uğradığını ifade etmiştir (Benjamin,1993, s.46-76).

Optik yaratma süreçlerinde teknolojik buluşların getirmiş olduğu yeni biçim olanakları günümüzde de sanatçılar tarafından yoğun biçimde kullanılmaktadır. Fotoğrafın sanat olup olmadığı tartışmalarının çok ötesinde bu günün sanatı teknolojinin bütün olanaklarını sonuna kadar kullanmaktadır. Sanatsal ifade biçimlerinde kullanılan malzemeler ister boya, ses, ister fotoğraf olsun özünde hepsi birer araç niteliği taşımaktadır. Bunlar sanatçının ifade etmek istediği düşünce yapısına hizmet eden ve her türlü 'plastik' amaca ulaşmak için sanatçı tarafından seçilen malzeme ve araçlardır (Parlakalay, 2020, s.94).

Yeni bir buluş olarak önceleri salt teknik ve araçsal işlevi olan bir etkinlik olarak düşünülmüş olan fotoğraf zamanla araçsal işlevinin yanı sıra toplumu değiştirme,

biçimlendirme, yönlendirme özelliği ve estetik ilişkisi fark edilerek 20 yy. başlarında da bir sanat dalı olarak kendini göstermeye başlamıştır. Fotoğrafın teknik bir sanat olmaktan çıkıp sanatsal bir ifadeye özgün bir dil yetisine kavuşması fotoğraf mucitlerinin daha ilk yıllarda gösterdikleri üstün çabalarla mümkün olmuştur. Teknik olanakların gelişmesi ve fotoğrafın çoğaltılabilirlik özelliği (reprodüksiyon) kitle iletişimin oluşmasını sağlamıştır. 19.yy ait bilime inanma bilime dayanma aydınlanma felsefesinin toplumları etkilemesinin sonuçları pozitivist düşüncenin gelişimi, aynı zamanda fotoğrafın bilimsel olarak ele alınıp değerlendirilmesini de gündeme getirmiştir (Derman, 1991, s.13)

Deneysel yaratma sürecinin en çok bilinen eserlerinden Marcel Duchamp'ın Wheel (Tekerlek) ve Robert Smithson'un Spiral Jetty (Sarmal Mendirek).

Resim 7. Marcel Duchamp, Wheel (Tekerlek), 1913, 1.30m×64cm×32cm
(<https://www.peramuzesi.org.tr/blog/marcel-duchamp%E2%80%99in-bisiklet-tekerlegi/1459>) Erişim tarihi:22/11/2022

Resim 8. Robert Smithson, Spiral Jetty (Sarmal Menderek), 1970.

(<https://www.google.com/search?q=robert+smithson+sarmal+menderek&source=>)

Erişim Tarihi:22/11/2022

3.1.2. Deneyselliğin Yaratıcılıkla İlişkisi

Sanatçıların yapıt üretim aşamasında teknolojinin getirmiş olduğu yeniliklerden faydalanarak farklı disiplinlerde oluşumlara yönelmiştir. Yeni ve etkileyici üretim çabasına giren sanatçıların, teknolojinin sağlamış olduğu malzeme çeşitliliğinin sunduğu zenginliklerden etkilenmiştir. Yaratıcılık alanında sınırları zorlayan sanatçının, deneysel çalışmaların sonucunda istediği gibi yapıt oluşturmaya olanak sağlamıştır. Hızlı oluşum içerisindeki sanatın, teknik malzeme yönünden endüstrinin sunduğu her türlü araç kullanıma açık hale gelmiştir. Bilinen geleneksel sanat anlayışının dışına çıkan sanatçının, kullanılabilir her şeyi yapıt üretiminde ilham kaynağı olmasının yolunu açmıştır.

Sanatta yaratıcı süreci olumlu yönde etkileyen düşünceler vardır. Sanatçının yaratıcı süreçte cesur, mükemmeli isteyen ama bunda takılıp kalmayan, deneyselliğe açık, farklı bağlantıları arayan, sorgulayan, sorgulatan, kendini eleştiren ve mecazlar kurabilen bir ruh dünyasına sahip olması...beklenmektedir (Taş ve Ürün, 2019, s.78).

Sanat ve tasarım dünyasındaki bu yükselme ve sıçrama gayretleri fazla üretime neden olup sanatı deneysellik bağlamından uzaklaştırmaktadır. Sanatın içinde bulunduğu bu uzaklaşma tavrı ile ilişkili olarak Lavin (2012), günümüzde enstalasyon ve pavyonların gösterişli ve göz kamaştırıcı örnekleri olduğunu fakat büyük bir kısmının kültür, yer, bağlam ve gelenek ile ilgili olmadığını, bu ürünlerin projeden ziyade ‘parti dekoruna düştüğünü ifade etmiştir (Kılınç ve Tural, 2021, s.207).

Üretim sahalarında yaratıcılığın etkin kullanımı, deneysel süreçlerin materyal kullanım zenginliğinin kapısını aralarken, sanatçının bilindik kalıplardan çıkarak geniş alanlarda yapıt üretim sürecinin önünü açmıştır.

4. BÖLÜM

TEKNOLOJİNİN SANATÇI ÜZERİNDEKİ YARATICILIK ETKİSİ

Yaratıcılık insanlık tarihi boyunca her alanda bir problem arz ettiği bilinmektedir. Doğası gereği insanın merak duygusu, her zaman bir problemin çözümüne yönelik bir araştırma içerisine sokmaktadır. İnsan doğasının her alanında yaratıcılık etkili iken, güzel sanatlar alanında daha çok telaffuz edilmektedir. Sanat alanında ki yaratıcılık, bilim temelli araştırmalara yönelik olmadığı bilinmektedir. Bunun yerine bulgu veya yöntemlerden faydalanarak sanat alanındaki yaratıcılık açıklanmaktadır. Yaratıcılık temelde bir problem çözmeye yönelik olduğu bilinmekte ve zihinsel bir süreç olduğu düşünülmektedir.

Yaratıcılık insan tarihi kadar eski olmasına karşın, özellikle on beş ile on dokuzuncu yüzyıllar arasında hemen hemen yalnızca güzel sanatlar alanına ilişkin bir olgu olarak benimsenmiş, üstelik çoğunlukla bir ‘deha’ ya da tanrısal ve olağanüstü güçlerle açıklanmaya çalışılarak, mistik bir çerçeve içinde değerlendirilmiştir (San,2008,s.13).

Teknolojinin ilerlemesi ile yeni fikirler ve yeni icatlar ortaya çıkmıştır. Hep bir sonraki adımı merak eden insanoğlu öğrendiklerini üstüne koyarak ilerlemeye devam etmiştir. Bilim ve teknolojinin ilerlemesi birikerek olmuş ve yeni imkânlar ortaya çıkarmıştır, bu imkânlar içerisinde insanların yaratıcılıklarını olumlu yönde etkileyen teknoloji günümüzde holograma kadar sanatı taşımaktadır.

Teknoloji sanata; sanatçıya, sanat eserine kolayca ulaşımı sağlamaktadır.

Sanat alanında yeni öğretilerin, sanatın ve sanat eserlerinin hızla yayılmasını sağlamaktadır.

Teknoloji odaklı bu yeni sanat, video, bilgisayar ve internet ötesinde bize yeni sanatsal ipuçları verir.

Sanal ortam sanat üretenin ele geçirdiği yeni olanaklar, giderek sanatın klasik üretim sınırlarını zorlamaktadır.

Teknoloji yardımıyla sanat alanında özerk ve dönüştürülmüş nesneler ortaya çıkmaktadır.

Teknoloji, sanat eserlerini inceleme ve araştırma alanında büyük ölçüde gelişmiş yetenek sunar (Erbay, 2018, s. 129-130).

Teknolojinin yukarıda belirtilen avantajlarından dolayı sanatçıların üzerindeki yaratıcılık etkisi arttığı bilinmektedir.

Teknolojinin gittikçe hızlanan olanakları birçok sanatçı tarafından coşkuyla karşılanırken, sanat ve teknolojinin entegrasyonuna yönelik farklı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Dijital ortamda ortaya çıkan yeni sanat formları, tıpkı fotoğraf ve sinema gibi önce tepkiyle karşılanıp daha sonra müze ve galerilerde yerlerini almışken, resim ve heykel gibi geleneksel sanat formları da dijitalleşme sürecinden payını almaktadır. Bu gelişmeler, sanat eserinin fiziksel varlığından yoksun deneyimlere dönüşen sergileme biçimleri dışında, sanat eserinin üretim sürecinde yaratıcı rolü oynayan sanatçının konumunu da değiştirmeye başlamaktadır. Sanat; sanatçı, sanat eseri ve izleyiciden oluşan bir sacayağı üzerine kuruludur. Teknolojik ilerlemeler sergileme yöntemlerinin yanı sıra toplumdaki sanatçı kimliğini de değiştirmektedir. Sanat üretim sürecinde de etkinlik göstermeye başlayan yapay zekâ ile birlikte plastik sanatlar, edebiyat, müzik gibi güzel sanatların birçok alanında doğrudan insan elinden çıkmamış çalışmalar yaygınlaşmaya, hatta müze, müzayede, yayın evi gibi organlar tarafından kabul görmeye başlanmıştır (Bulut- Kılıç,2022, s.4-5).

Teknolojinin sunmuş olduğu imkânlar dahilinde yaratıcılık alanında büyük katkılar sunduğu her geçen gün daha iyi anlaşılır hale geldiği bilinmektedir.

4.1 Resim Sanatında Araç Olarak Teknolojinin Yeri

Gelişen teknolojinin etkileri sanat alanında da hissedilmektedir. Resim sanatı fotoğraf ve filmten etkilenmiştir. Teknik açıdan fotoğraf ve film hızlı üretim alanının olması, resim sanatının ise bunlardan farklı olarak üretim alanının kısıtlı olması, aynı oranda yaygınlaşmasına imkân vermemiştir. Tekniğin bu şekilde ilerlemesi, sanat eserlerin kopyasını oluşturmaya olanak sağlamıştır. Sanat kitapları, dergiler, film, fotoğraflar yaygınlaşmıştır. Böylelikle sanat yapıtını görmek için sergi salonuna gitme zorunluluğu ortadan kalkmıştır. Kolay üretilabilir kopyalar sayesinde sanatın değeri tartışılan bir konu haline gelmiştir.

Sanat eserlerini geleneksel yöntemlerle üreten sanatçıların daha sıklıkla kullandığı malzeme, araç ve gereçleri;

Tuval germek için mekanik veya kompresörlü zımba makinası, çerçeve kesmek için mekanik gönyeli testere, elektrikle çalışan gönyeli testere, boyama işlerinde kullanma amaçlı kompresörlü veya elektrikli boya püskürtme makinası (air brash), değişik kalınlıklarda fırçalar, ıspatulalar, resim sehpaları (şövale)

sayılabilir. Bu araçlarla birlikte kullanma amaçlı olarak resim gereçlerine de değinmek gerekir. Yağlı boya, akrilik boya, pastel boya, sulu boya, guaş boya, farklı amaçlarla kullanılabilecek değişik renklerde mürekkepler, kuru kalem boya, karakalem, tuval, tuval astar boyaları, değişik kalınlıklarda resim kâğıtları, vernikler, parlaticılar vb. gereçler sayılabilir (Bora, 2018, s.1291).

Günümüzde ise resim sanatında araç olarak kullanılan teknolojik gelişmeler daha çok dikkat çekmektedir. Teknolojiyi resim yapmak için araç olarak kullanan sanatçı photoshop, coreldraw, adobe indesign, adobe illustrator vb. Program ve başka malzemeleri de kullanarak çağa ve çağın hızına uygun yeni sanat eserleri ortaya koymaktadırlar. Oluşturulan sanat eserleri teknolojinin içinde sanal müzelerde ve online sergilerde yerini almıştır.

Teknoloji daima kendini yenileyen ve birikerek ilerleme sağlayan bir işleyiş biçimine sahiptir. “Bu işleyiş biçiminde her şey sürekli yenilenmelidir. Aralıksız bu süreç hız ve teknik imkânlar doğrultusunda devam etmelidir. Mekanik üretim ritmi, canlılığını sürekli tekrar yaparak ve kopyalayarak üretmekle kalmaktadır. Sürecin olmazsa olmazı, mizah, eğlence, çekicilik, öz banyosu ve insanları sürekli kendine mecbur bırakma arzusu olmaktadır” (Çakır, 2013, s. 174 – 175).

Teknolojinin kullanımının artmasıyla birlikte resim sanatında yeni materyal zenginliğinin de olduğu bilinmektedir. Sanat alanında ki hızlı üretim ihtiyaçlarının teknolojinin getirmiş olduğu malzeme bolluğu ile resim sanatında eser çeşitliliğine rastlanılmaktadır. Resim sanatında en büyük etkilenmeleri fotoğraf makinesin ortaya çıkmasıyla başladığı varsayılmaktadır. Fotoğraf makinesinin kullanılmaya başlamasıyla birlikte resim sanatına duyulan ilginin de azaldığı bilinmektedir. Resim sanatının zaman ve maliyet bakımından kabul edilebilir ölçüde olmamaktadır. Fotoğraf sanatının yaygınlaşmasının sebebi zaman, mekan ve maliyet bakımından daha uygun olabilmesidir. Teknolojinin getirmiş olduğu yeniliklerden fotoğraf makinesin ve kameranın yaygın olarak kullanılmasıyla birlikte resim sanatının geri planda kalmasına sebep olduğu bilinmektedir. Bilgisayar teknolojisinin ortaya çıkmasıyla birlikte sanatta birçok alanda üretimin artmasına neden olmuştur. Bilgisayar programlarıyla yeni özgün içerikler üretilebilmektedir. Endüstriyel alandaki gelişmeler, tüketim toplumlarının ihtiyaçlarına yönelik olarak resim alanında birçok fırsatlar sunabilmektedir. Resim sanatında teknolojinin sağlamış olduğu yeniliklerle farklı varyasyonlarda işlerin oluşumuna zemin hazırladığı bilinmektedir. Endüstriyel alandaki ihtiyaçlara yönelik

olarak sanatta birçok üretim ortamının oluşmasına olanak sağlamaktadır. Dijital sanatın gelişiminde bu ihtiyaçlara yönelik işlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Üretim aşamasında teknolojinin katkıları her geçen gün artmaktadır.

4.1.1 Resim Sanatında Teknolojinin Araç Olarak Kullanımı

Resim sanatının teknolojik gelişmelerden faydalanarak farklı boyutlarda kendine yer bulmaya devam ettiği bilinmektedir. Teknik alandaki gelişmelerin, resim sanatına birçok malzeme olanağı sunmaktadır. Resim sanatına duyulan ihtiyaçtan dolayı teknik olarak birçok malzemenin sanat için kullanımına ortam hazırladığı bilinmektedir. Birçok malzemenin kullanım alanı resim sanatının gelişimde büyük katkı sağlamaktadır. Teknik gelişmelerin resim sanatının ihtiyaç duyduğu her türlü bilgi ve teknik malzemelere ulaşmasına ortam hazırlamaktadır. Tarihsel süreç boyunca teknik gelişmelerin sanata katkısı olduğu bilinmektedir.

Günümüzde her gün daha fazla sanatçı eserlerini yaratım sürecinde teknolojinin getirdiği yeni olanaklardan faydalanmaktadır. Dijital teknolojiyi bir araç olarak kullanan sanatçılar bir fabrika işçisi gibi seri üretime geçmiş ve birbirine daha çok benzeyen sanat eserleri oluşturmuşlardır. Çağın getirdiği hıza ayak uydurmaya çalışan sanatçılar da bu üretim aşamasında bilgisayar, fotoğraf, video, photoshop vb. çizim programlarını araç olarak kullanmışlardır. Dijital süreçte üretilen eserlerden özellikle "...fotoğraf, resim, heykel gibi farklı sanat biçimleri arasında bir kombinasyon giderek kolajlar üretilmektedir. 20. yüzyılın başlangıcında Kübist, Dadaist ve sürrealistlerin kullandığı kolaj, montaj, kurgu ve kendine mal etme tekniklerinin dijital teknoloji ile gelişmiş ve kolaylaşmış olduğu dikkat çekmektedir" (Sağlantı, 2010, s.221). Böylece sanatta üretim alanlarının çeşitlenmesine olanak sağlamıştır.

Sanat gelişmelerden etkilenmiş, imkanlar dahilinde yeniliklere açık hale gelmiştir. "Klasik olarak sanatın, desen, resim, baskı, heykel ve son dönemlerde fotoğraftan oluştuğunu düşünme eğilimi mevcuttur. Modern dünyada, sinema ve televizyon üretimleri de bu kapsama dahil edilebilir. Bilgisayar grafiklerindeki gelişmeler, modern sinema yoluyla dijital tabanlı sanatı kamusal alana açmıştır" (Hoeztlein, 2009). Dijital sanatın kullanılmasıyla birlikte sanat farklı boyutlara evrilmeye başlamıştır.

Teknolojinin ilerlemesi ile sanat dalında kullanılan araç ve yöntemler de değişmiş ve çeşitlenmiştir. Böylece bilgisayarın ötesine geçen internettin de desteği ile yeni medya sanatı ve dijital sanat çeşitliliği arttırmıştır.

4.1.2 Teknolojinin Araçsal Kullanımındaki Sanatsal Sınırlılıklar

Teknolojik gelişmelerdeki teknik bilginin sanat eserlerinde kullanılması oldukça zor olduğu bilinmektedir. Zamanla gelişen araçsal olarak kullanılan teknolojinin resim sanatına etkisi oldukça fazladır.

Dijital sanat alanında üretilen çeşitli formdaki ürünleri sınıflamada önemli ayrımlardan biri kullanılan teknolojinin ‘araç’ veya ‘ortam’ olmasına yöneliktir. Resim, fotoğraf, heykel gibi geleneksel sanat eserlerinin oluşturulması için bir araç olan dijital teknolojiler, sadece dijital formda sunulan ve saklanan etkileşimli özellikleri olan eserler için ortamdır (Paul, 2008, s.8).

Her türlü teknolojik malzemenin sanat alanında kullanımı verimli olmadığı bilinmektedir. Sanatın ilkelerine göre her teknolojik gelişmenin sanat alanındaki kullanımı verimli olmadığı ya da tamamen yanlış olduğunu anlaşılmaktadır. Teknolojik gelişmelerin etkileri aynı zamanda tamamen olumlu olmamıştır, belli başlı sanat eserlerinde ise özgünlüğü ortadan kaldırmaktır. Resim sanatında oluşturulan eserlerin teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte özgünlük alanında her zaman olumlu olmamaktadır. Sanatçının eser yaratım sürecinde teknolojinin kaynaklarından faydalanırken zihinsel süreçlerde bir o kadar önemlidir. Zihinsel süreçlerin, sanat eserinin oluşturulmasında özgün eserin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bilgisayar teknolojisinin gelişmesiyle birlikte mühendislerin oluşturmuş olduğu programların imkânları dahilinde sanat alanında çok sayıda esere rastlanılmaktadır. Programların sunmuş olduğu imkânlardan faydalanırken oluşturulan sanat eserlerinde özgünlük ön planda olması istenmektedir. Teknolojinin baş döndürücü teknik alandaki gelişmelerin etkisi sanat alanında oldukça fazladır. Bilgisayar programlarının, sanat alanında ki yaratıcılığa katkısıyla birlikte, dijital sanat alanındaki gelişmelerin de etkisi hissedilebilmektedir. Geleneksel sanat alanında ki materyal kullanımında zamanla yerini teknolojinin getirmiş olduğu yeniliklere bırakmaktadır.

Dijital resimde dijital teknolojiler donanım ve yazılım olarak çeşitli sanat formları oluşturmak için bir araç olarak kullanılır. Sanatçı grafik tablet gibi bir donanım üzerinde adobe flash yazılımını kullanarak eser üretebilir. Dijital teknolojiler sanatçılara geleneksel sanatta bulunmayan çeşitli yenilikçi uygulamalar sunarlar (Mokhtar, 2013 s.78).

Günümüzde “...sanat eseri artık duvara asılabilecek, bir müzede klasik anlamda karşısında oturup saatlerce izlenebilecek bir yapıdan sıyrılmıştır” (Avcı,2013,s.78).

Karaman(2011)’in de belirttiği üzere “Sanat yapıtı o güne kadar fark edilmemiş boyutlarıyla ele alınabilecek, sanat tarihi yeniden kurulacak, izleyici müzelerin dört duvarı arasında sıkışmadan dilediği yapıtı izleyebilecek, daha da önemlisi dilediği müzeyi kurabilecektir” (aktaran Avcı, 2013,s.28). Böylece sınırları ve mekânları ortadan kaldıran teknoloji sanal müzeleri hayata geçirerek dünyanın her yerinden daha fazla seyirciye ulaşmıştır. Mekanik çoğaltım ile duvarsız müzeler inşa edilmiştir.

Konuyu toparlarsak teknolojinin dezavantajları aynı zamanda teknolojinin araçsal kullanımındaki sanatsal sınırlılıkları da oluşturmaktadır. Bütün bunlar teknolojinin sanattaki kullanım sorgulamalarına yol açmıştır. Bu alanlarda teknolojinin sanal ortamlardaki hakimiyeti aşağıdaki gibi sorgulanmaktadır:

Teknolojinin sanat üzerinde mutasyon etkisi vardır.

Dönüştürülmüş nesneler olarak sanatın değişen estetik değeri sorgulanmıştır.

Sanatın dijital ortamdaki değişimi geleneksel sanata saldırı olarak tanımlanmaktadır.

Sanal ortamlarda teknoloji destekli oluşturulan melez sanat, değer ve meta olarak değişmektedir.

Yeni teknoloji araçlarının gücü, sanatın estetik boyutunu olumsuz etkilemektedir.

Teknolojik değişimin sanata hangi oranda ve düzeyde müdahale edileceğinin ölçüsü tam belirlenmemiştir.

Üretici ve izleyici gruplarının teknolojik değişime tam olarak nasıl adapte edileceği olacağı tanımlanmamıştır.

Çeşitli teknoloji uygulamaları toplumun değerlerini etkilemiştir.

Sık sık yeni teknolojileri yeni etik sorunları ortaya çıkarmaktadır.

Teknoloji sanat üretimini arttırdığı ya da kötüleştirdiği konusundaki anlaşmazlıklar sürmektedir” (Erbay,2018,s.130).

4.2. Resim Sanatında Amaç Olarak Teknoloji

Resim sanatında teknik gelişmelerin etkileri önemlidir. Birçok alanda ki teknolojinin, resim alanında ki olumlu etkileri bilinmektedir.

Walter Benjamin, “Mekanik Yeniden Üretim Çağında Sanat Yapıtı” adlı 1936 tarihli denemesinde mekanik çoğaltım ve kitlesel üretimi gerçekleştiren teknolojinin, geleneğe bağımlılıktan kurtaran ancak hem yapıcı hem de yıkıcı bir gelişme olduğundan bahseder. Yıkıcı kısmı, teknolojinin bir yandan yeni imkânlar sunarken diğer yandan sanatı bağlamından sökmelerinden, sanat geleneğini parçalar edip sanat eserinin aurasını ortadan kaldırmasından ileri gelmektedir (Yücel, 2012, s.13).

Resim sanatında eserlerin oluşumunda asıl amaç özgünlüğü yakalamaktır. Teknolojinin imkânlarından faydalanırken asıl amaç eser özgünlüğünü bozmayacak şekilde faydalanmak gerekmektedir. Teknolojinin eser üretimindeki yaratıcılık alanında etkili bir biçimde kullanılması önemlidir. Sanat alanında kullanılan teknik bilginin endüstri devriminin etkileriyle birlikte gelişmesi farklı multidisipliner yaklaşımların oluşmasına ortam sağlamıştır. Bilginin, teknoloji sayesinde işlenmesi resim sanatında eserlerin çeşitlenmesiyle yeni bir dönem başlatmıştır. Yapıtta özgünlüğü ve yaratıcılığı yakalamak adına teknolojinin getirmiş olduğu bütün yenilikler kullanılmıştır. Sanatçının üretim aşamasındaki teknik bilgi ve malzemeyi kullanması, yenilikleri yakından takip etmesine neden olmuştur. Teknoloji çağındaki gelişmeleri yakından takip eden sanatçının yenilikleri sanatına yansıtması yine teknoloji sayesinde olmuştur. Kullanım tekniği ve malzeme imkânından dolayı teknoloji sanatın her alanında yer almıştır.

Resim sanatında kullanılan teknik bilginin ve malzemenin dönemlere göre gelişme göstermesi, duvar resimlerinden, galeri ortamına, basım tekniği ile yayınlanmasından en son olarak dijital ortamda ve sosyal medya üzerinden sergilenmesine olanak sunmuştur. Böylece üretim ve sergileme konusunda teknolojik gelişmeler resim sanatına kolaylık sağlamıştır. Üretim aşamasında kullanılan malzemelerin, kullanımının yanında zamanla dijital ortamda üretim kolaylığı oluşturmuştur. Yapıt üretim aşamasında yaratıcılık ve kolaylık sağlaması teknolojinin en önemli kullanımının amacıdır. Üretimde kolaylık sağlayan teknolojinin resim sanatına sunmuş olduğu kaliteli malzeme çeşitliliğiyle hızlı üretim ve yaratıcılık alanında büyük katkı sağlamaktadır.

Standart ve yaratıcılıktan uzak bir işbölümü ile üretilen önceden tasarlanmış, standart ürünler izleyicilerin en düşük ortak paydasına hitap eder. Burada amaç, eleştirellikten yoksun, içinde bulunduğu durumdan memnun tüketiciler yaratmaya dönük zevk ve eğlence sağlamaktır. Bürokrasi, teknoloji ve ideoloji insanı

sınırlandırarak tüketici, pasif bir kitle ve onları kolayca yönlendirebilecek bir kitle kültürü yaratmaktadır (Yaylagül, 2010, ss.101).

4.2.1 Disiplinlerarası Sanat ve Yaratım Süreci

Disiplinler arası sanat ve yaratım sürecini kavrayabilmek için öncelikle sanat tarihini incelemek gerekmektedir. “Sanat tarihine soyut anlatım tarzının egemen olmasıyla birlikte resimde klasik biçimlerden uzaklaşıp anlatım ve algılama önem kazanmıştır” (Özel, 2007, s.396). Soyut sanatta değişim yaşanmasıyla Pop Sanat, Op Sanat gibi yeni akımlar doğmuştur. “Op Sanat, devingenlik niteliğine sahip Kinetik Sanat içerisinde, optik yanılsamaya dayalı anlatım biçimi olarak gelişmiştir... Optik Sanat, yalnızca göz duyumuna seslenen sanat anlamında ifade edilmekte, renk, biçim ve yapılan çizimle gözün retina tabakasında hareketli bir görüntü yaratmaktadır” (Özel, 2007, s.396). Teknolojinin ilerlemesi ile op sanatta oluşturulan hareketli görüntü yanılsaması bilgisayar, tablet, telefon vb. Araçlara belirli algoritmalarla da taşınmıştır. Manuel olarak çalışılan op sanat bilimin ilerlemesi ile disiplinler arası yaklaşımla hareket etmiş ve yeni üslupta sanat eserlerinin oluşumuna katkıda bulunmuştur. Disiplinler arası çalışan sanatçılar bilimi takip etmişlerdir. Böylece yaratıcılıklarını bilimle birleştirerek teknolojinin ilerlemesine katkı sağlamışlardır. Disiplinler arası çalışan sanatçılar her alanda yaratıcılıklarını kullanarak çeşitli tasarımlar yapmışlardır. Tarihten bu yana disiplinler arası yaklaşımla ilerleyen yaratıcı sanatçılar; tekstil, mimari çizimler, matematik, endüstriyel sanatlar, Marangoz, geometri, mühendislik, tıp, fizik, kimya, astronomi vb. Alanlarda çalışmalar ortaya koymuşlardır.

Bütün bu teknolojik ve disiplinler arası yaklaşım çalışmalarının yanında Avcı’nın da belirttiği gibi “Teknoloji, sanatın üretim sürecinde, kabul edilen sanat anlayışının sorgulanması, sanat ve diğer alanlar arasındaki ilişkilerin araştırılması için zemin hazırlar” (2013, s.24). Böylece bu sorgulamanın içine dahil edilen sanatçı da eser yaratım sürecinde çağının ihtiyaç ve getirdiklerinden etkilenmektedir. Disiplinler arası çalışıp üreten sanatçı;

Bienaller, fuarlar, galeriler, çeşitli etkinlikler için yapılan ürünler, genç mimarların ‘MoMA’ gibi müzelerde açılan yarışmalarda adlarını duyurabilmek için yaptıkları tasarımlar ve koleksiyonerlerin kişisel olarak almak için sıraya girdikleri ürünler; bütün bunlar enstalasyon pavyon gibi kamusal sanat

ürünlerinin sayısını arttırmakta üstelik bu durumu bir rekabet ortamına dönüştürmektedir (Kılınç ve Tural, 2021, s.207).

Bu rekabet ortamı sanatçı üzerinde daha çok eser üretme baskısı oluşturmakta ve hızla üretilen çalışmalarda sanat eseri niteliği de düşmektedir. Yaratım sürecinde birçok şeyden etkilenen sanatçı içinde yaşadığı tüketim toplumundan da etkilenmekte ve hızla eserler üretirken, eser niteliklerini düşürmekle kalmadığı gibi çalışma konularının sınırlarını belirlemekte de zorlamaktadır.

Teknoloji, sanatın üretim sürecinde, kabul edilen sanat anlayışının sorgulanması, sanat ve diğer alanlar arasındaki ilişkilerin araştırılması için zemin hazırlar. Dijital sanat üretim biçimleri, çoğu zaman üretimin içeriğinden çok kimin ürettiği ve üretenin hakları üzerinde duran merkezi çağdaş sanat uygulamalarındaki yaklaşım ve üretim biçimlerine, “açık kaynak (open source)” mantığı ile karşı gelmektedir. Özgünlüğe karşı anonim, kopyala yapıştır kültürü, metinler arası okumalar, sanat nesnesinin maddesizleşmesi... (Şenova, 2007, ss.124-125).

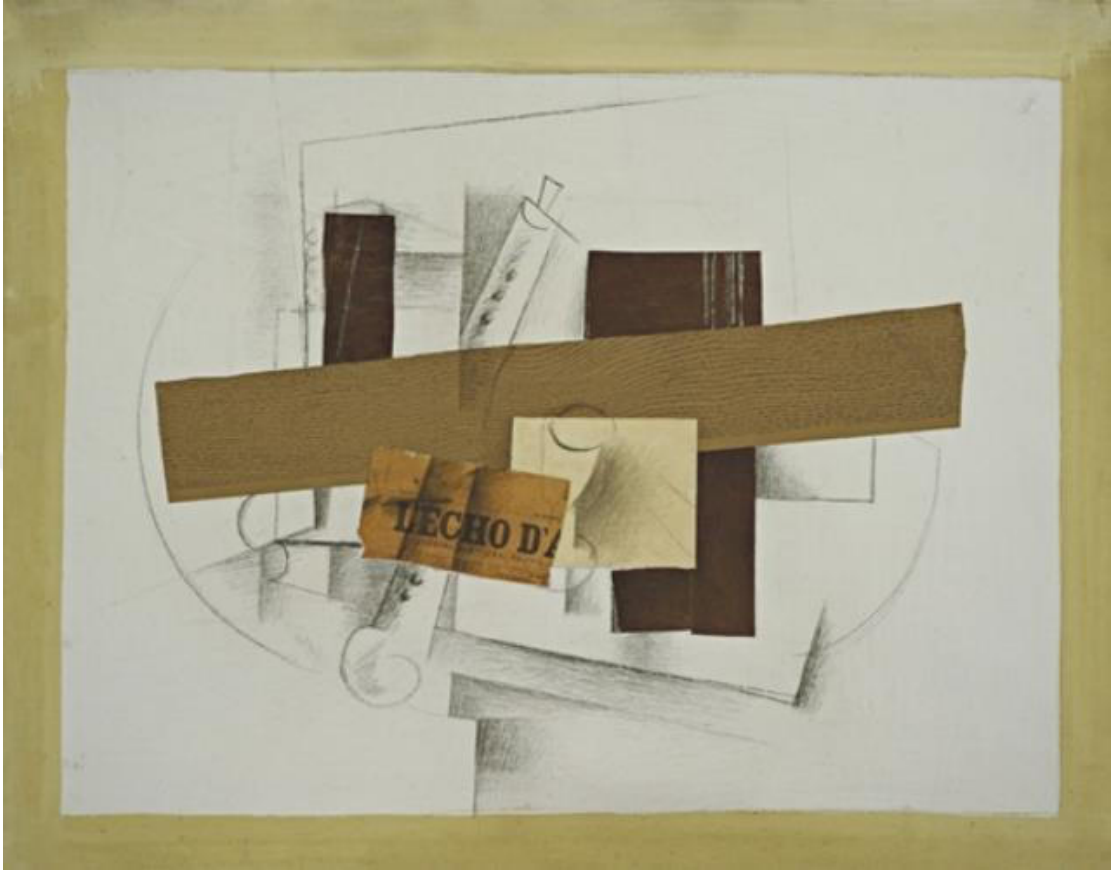
Buna benzer kavramlar sanatçının yaratım sürecini fazlasıyla etkilemektedir. Disiplinlerarası çalışan sanatçılardan bazı eserler; Pablo Picasso, Georges Braque, Marcel Duchamp, Andy Warhol, Kurt Schwitters ve Joseph Kosuth.

Resim 9. Pablo Picasso, Hasır Sandalyeli Natürmort, 29x37cm, 1912.

(<https://www.google.com/search?q=picasso+hasir+sandalyeli+naturmort&client=>)

Erişim Tarihi: 22/11/2022

Resim 10. Georges Braque, Tenora Natürmort, 95.2 x 120.3 cm, 1913.
(<https://www.moma.org/collection/works/38330>). Erişim Tarihi: 22/11/2022

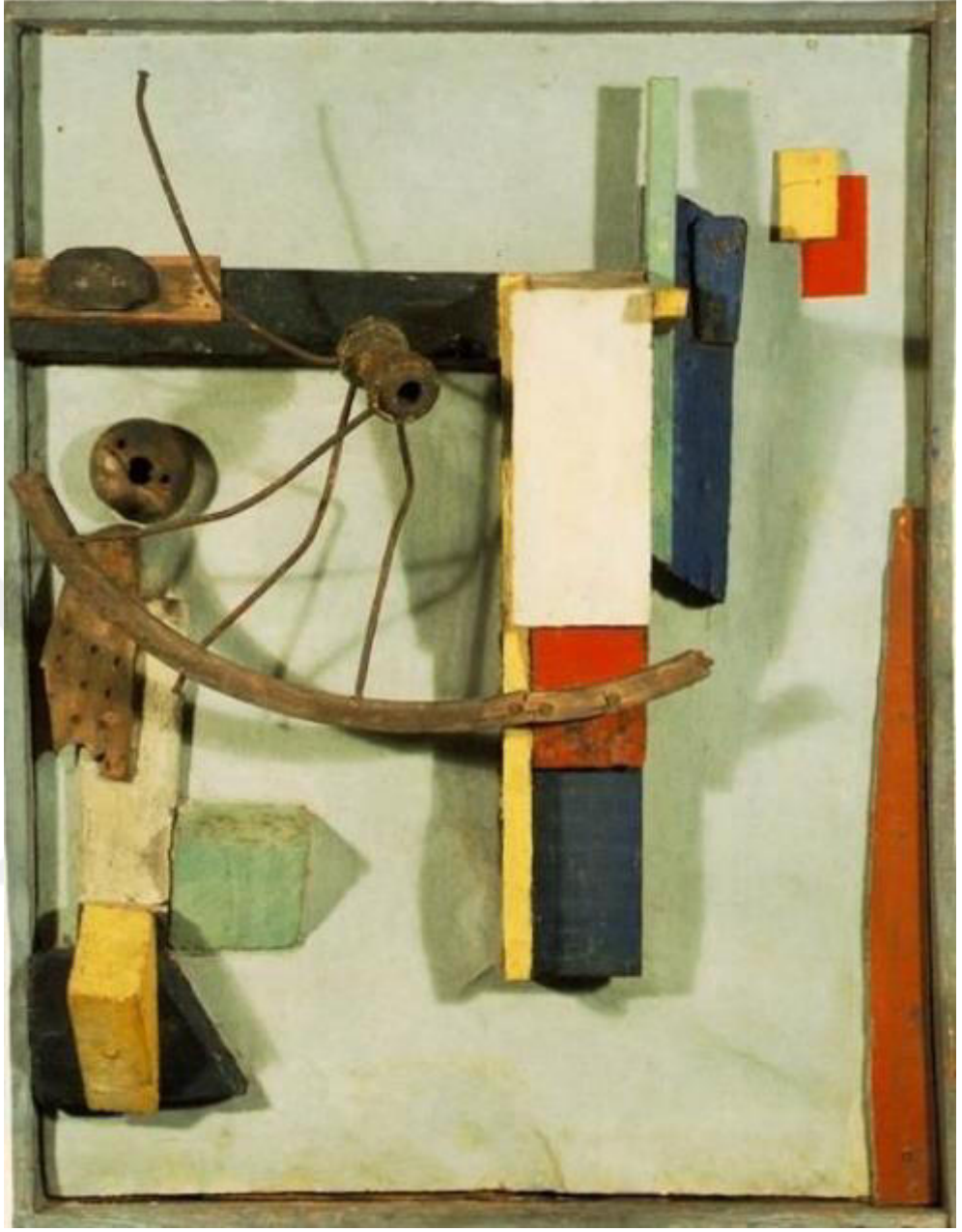
Resim 11. Marcel Duchamp, “Çeşme”

Bisiklet Tekerliği, 1913-1916. 36 × 48 × 61 cm, porselen, 1917.

(<https://www.artsy.net/artwork/marcel-duchamp-fountain>) Erişim Tarihi: 22/11/2022

Resim 12. Andy Warhol, Marilyn Monroe”,91x 91 cm, 1967.
(<https://www.istanbulsanatevi.com/>) Erişim Tarihi: 22/11/2022

Resim 13. Kurt Schwitters, “Asamblaj”, 40.8 cm x 31.6, 1920
(<https://www.e-skop.com/skopbulten/dadanin-100-yili-kurt-schwitters-merz-dada/3073>) Erişim Tarihi: 22/11/2022

Resim 14. Joseph Kosuth, “Bir ve Üç sandalye”, sandalye: 82 x 37.8 x 53 cm, fotoğraf panel: 91.5 x 61.1 cm, metin panel: 61 x 76.2 cm, 1965.

(<https://arsiv.adalidergisi.com/cms/2010-2019/2016/sayi-128-subat-2016/makale/1186/kavramsal-sanat>) Erişim Tarihi: 22/11/2022

4.2.2. Sanatta Dijitalleşme

Sanat alanında ki gelişmelere baktığımızda teknolojik gelişmelerin etkisi çok fazla hissedilebilmektedir. Bilgisayar teknolojisinin gelişmesiyle birlikte sanat alanında da birçok fırsat sunduğu yadsınamaz bir gerçektir. Sanatsal yeniliklere baktığımızda dijital alana aktarılması, sanat eserinin ulaşılabilir olmasına zemin hazırlamaktadır. Geleneksel sanat teknolojisinin dışında bilgisayar teknolojisinin sunmuş olduğu imkânlar dâhilinde dijital sanatın bugün daha çok kullanıma fırsat sunduğu bilinmektedir. Bir sanat eserinin daha kısa sürede, birden fazla üretilbilmesine ve farklı varyasyonlarda oluşturulmasına olanak sağlamaktadır. “Geçmişten günümüze sanatsal üretime bu ölçütle bakıldığında ‘geleneksel yöntem’, ‘mekanik yeniden üretim’ ve ‘dijital yöntem’ olarak üç aşama ele alınmaktadır” (Sağlamtimur, 2010, s.216). Dijital sanatın günümüz sistemine uyum sağlaması sanatın her alanda var olmasına da katkı sunmaktadır. “Dijital sanat bilgisayar destekli bir sanat formudur. Dijital sanat üretiminde teknolojinin yanı sıra sanatın diğer alanlarında olduğu gibi nokta, çizgi, ışık, renk, doku, gibi temel sanat öğeleri kullanılmakta düşünce sınırlarını aşan bir hayal gücü ve yaratıcılık gerekmektedir”(Sağlamtimur,2010,s.217). Dijital sanatın hayatımıza girmesiyle birlikte, teknolojiyi kullandığımız her alandaki ihtiyacımızı karşılamaya yönelik olarak görsel ürünlerin dışında video, fotoğraf, ses, dijital üretimdeki diğer alanlarda dâhil olmak üzere zengin içeriklere rastlanılmaktadır. Zengin içeriklere ulaşabilmek için teknolojinin sunmuş olduğu dijital ağlar, dijital sanatın oluşturulmasında büyük katkı sağlamaktadır. Dijital sanatın gelişiminde farklı araçların kullanımının yanı sıra ağırlıklı olarak bilgisayar programlarının kullanıldığı bilinmektedir. Dijital eser üretiminde fotoğraf, video, ses ve görsellerden yararlanarak bilgisayar programlarıyla yeni özgün içerikler üretilmektedir. Sanat alanında ki dijital eserlerin üretiminde özgün içerikler üretebilmek için sanatçının alanında etkin olması gerekmektedir. Sanatçının alanında bilgili olması üretilen eserin özgünlüğü açısından önemlidir. Dijital alandaki eserlerin özgün olması, üretilen eserin geçerli kılması gerekmektedir.

Sanata alanında ki dijital formda işlenen ürünlerin belli başlı kullanılan teknolojilerden araç ve ortam, dijital sanat gruplarının sınıflandırmasını net bir kategorileşme değil, birbirine dönüşebilen formlar olarak görmektedir.

Bilgisayarlar daha güçlü hale gelip yazılımlar geliştikçe verilerin bürünebileceği formların çeşitliliği artmaktadır. Sözelimi, üç boyutlu modelleme ve animasyon yazılımıyla yaratılan bir sanal nesne sonunda animasyon olarak tek bir görüntüye

dönüştürülebilir ya da heykel olarak ortaya çıkabilir. Animasyon ya da görüntü ayrıca bir web sitesinde birleştirilebilir ve bu surette internette ‘net sanatı’ şeklinde var olabilir (Wands, 2006 s.14).

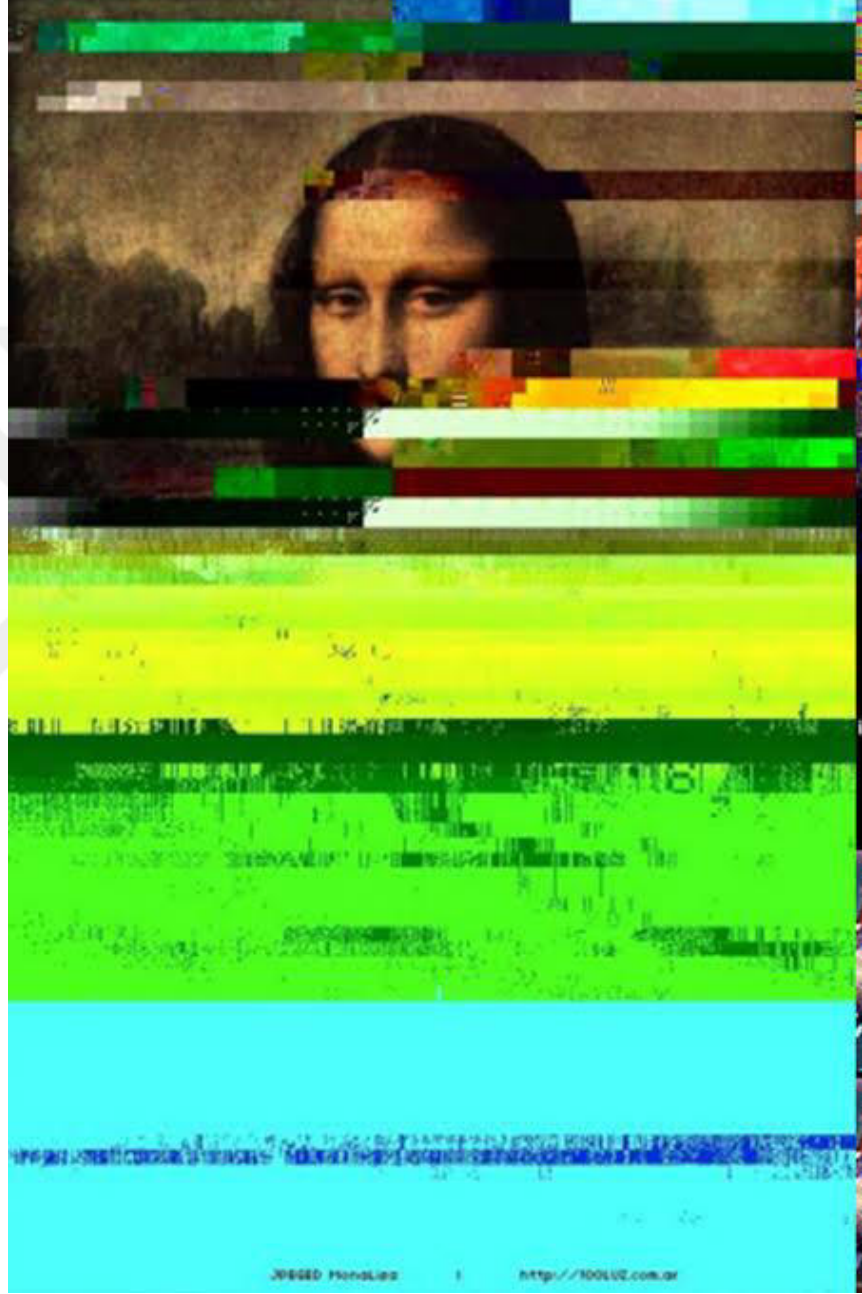
Bu etkiler göz önünde bulundurulduğunda özgün içerikler üretmek, sanatçı adına zorlaşmaktadır çünkü bu özgünlüğün yerini daha çok birbirine benzeyen eserler almaktadır.

Bilgisayarın rol aldığı, nesnelerin üretilmesiyle dijital sanat eserleri oluşturulmaktadır. “...gerçek ve sanal dünyalara, artırılmış gerçeklik ortamlarına kadar ulaşan çalışmalar dijital sanat eseri kapsamında ele alınmaktadır” (Çuhacı, 2007, s.27). Günümüzde dijital resimle ilgilenen sanatçıların elinde sürekli gelişen çizim ve resim yazılımları, kullanımı her gün daha kolaylaşan üzerinde hassas kalemlerle resim yapılabilen donanımlar mevcuttur.

Dijital teknolojiler hayatın her alanında yer etmeye başlamıştır. Teknoloji her zaman yeniliklere fırsat sunmaktadır. Bu fırsatlarda sanatçıların dijital sanata olan ilgisini arttırmıştır. Dönemin ihtiyaçlarına uygun ürün oluşturmak için farklı uzmanlık alanındaki kişiler bir araya gelerek dijital sanat ürününün oluşumunda katkı sağlamaktadırlar. Böylece birçok türde eserler üretilmiştir. Dijital teknoloji yazılımları sayesinde üç boyutlu görüntü, animasyon oluşturma, video, internetin yanı sıra fotoğraf işleme ve resim yapma olanakları dijital sanatla mümkün olmuştur.

Dijital alanda üretim her geçen gün genişlemektedir. Dursun (2020) dediği gibi İnternet sanatı hala gelişim halindedir ve gün geçtikçe yeni dijital formatların ortaya çıkışı devam etmektedir. Ortaya çıkan bu yeni formatlar yeni gerçekliklere ulaşılmasına imkân tanımaktadır. Sanatsal yaratımda yapay zekâ ve yazılım temelli üretim biçimlerinin ilerisinde yeni yaklaşımlar oluşmaya başlamıştır. Bu yaklaşımlardan biri günümüze en yakın zamanda hayata geçen ve Kripto Sanat olarak ifade edilen NFT teknolojisidir. Kısaca NFT olarak ifade edilen Non-Fungible Tokens, eşi benzeri olmayan varlıklardır. NFT’ler gerçek kabul edilen varlıkların tokene dönüştürülmüş halidir. Bu işlem blok zincir üzerinde gerçekleşir. NFT tamamen eşsizdir ve yeri doldurulamaz (aktaran Selçuk, 2022,s.599).

Dijital ortamda eser oluşturan bazı sanatçılar; Luziano Testi Paul, Refik Anadol, Tsang Kin-wah, Miguel Chevalier, Mike Tika, Alberto Seveso, Pete Harrison ve yapay zeka kullanan Obvious Art, Josen Allen.

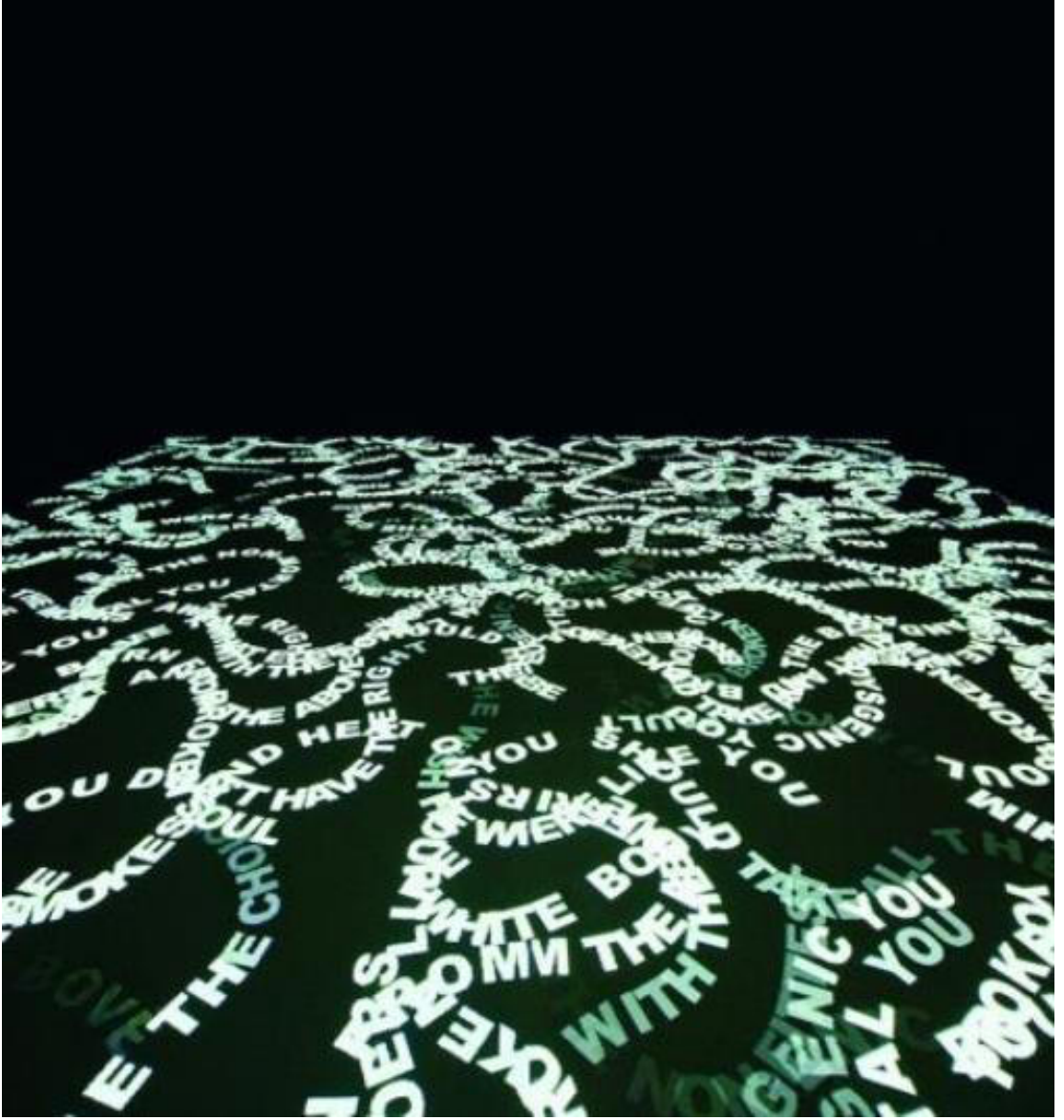

Resim 15. Luziano Testi Paul, JPEGged Mona Lisa, 2003. Algoritmik Sanat
(<https://manifold.press/bozarak-yapmak-glitch>) Erişim Tarihi:22/11/2022

Resim 16. Refik Anadol, Serpenti Metamorphosis, 2021, Milano, Yapay Zekâ Destekli Dijital Kurulum.

(<https://www.alem.com.tr/luks/bvlgari-x-refik-anadol-is-birligi-serpenti-metamorphosis-1076565>) Erişim Tarihi:22/11/2022

Resim 17. Tsang Kin-wah, Dördüncü Mühür, 2017, IKS V 15. İstanbul Bienali, Pera Müzesi, Dijital Enstalasyon.

(<https://www.peramuzesi.org.tr/sergi/15-istanbul-bienali/214>)Erişim Tarihi:

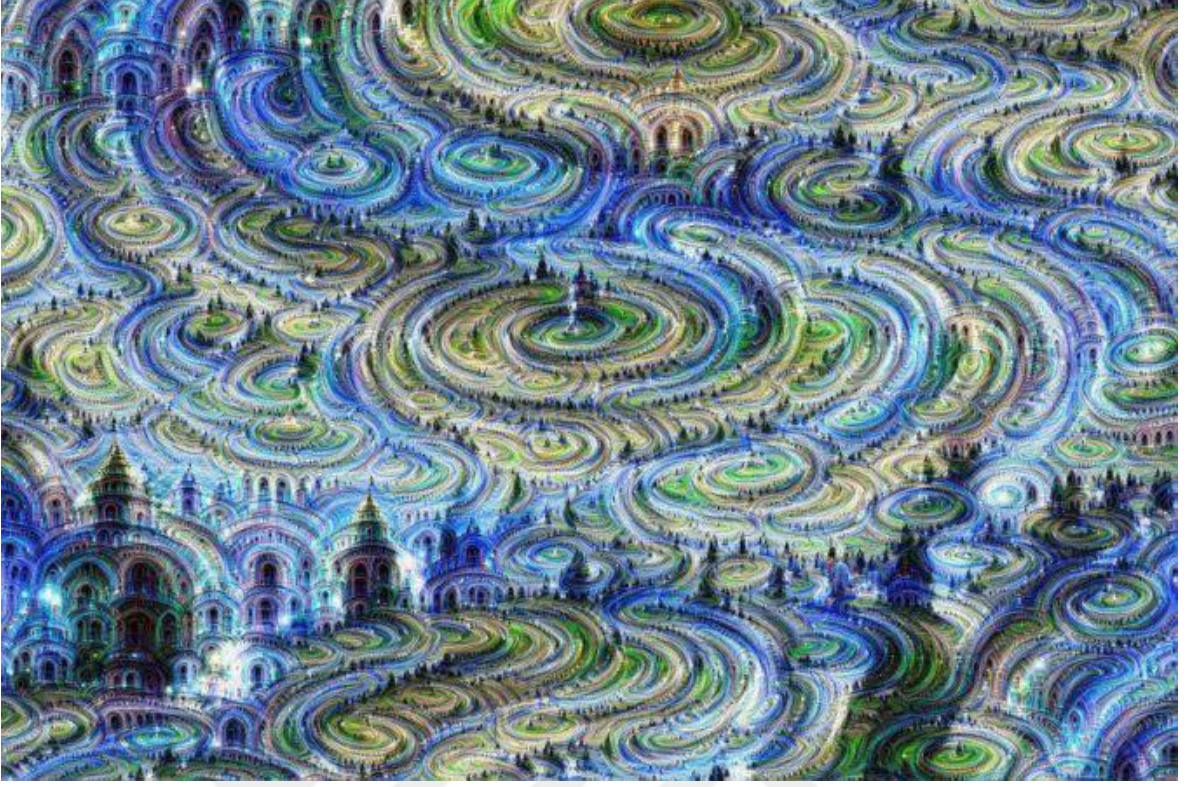
22/11/2022

Resim 18. Miguel Chevalier, Dear World... Yours, Cambridge, 2015, King's College

Şapeli, İngiltere, Dijital Destekli Enstalasyon

(<https://vimeo.com/143870160>) Erişim Tarihi: 22/11/2022

Resim 19. Mike Tika, Castles In The Sky With Diamonds, 2016 (Fraktal Sanat)
(<https://www.leblebitozu.com/dijital-sanat-nedir-turleri-nelerdir-onemli-isimleri-kimlerdir/>) Erişim Tarihi:22/11/2022

Resim 20. Alberto Seveso,2012, Photoshop.

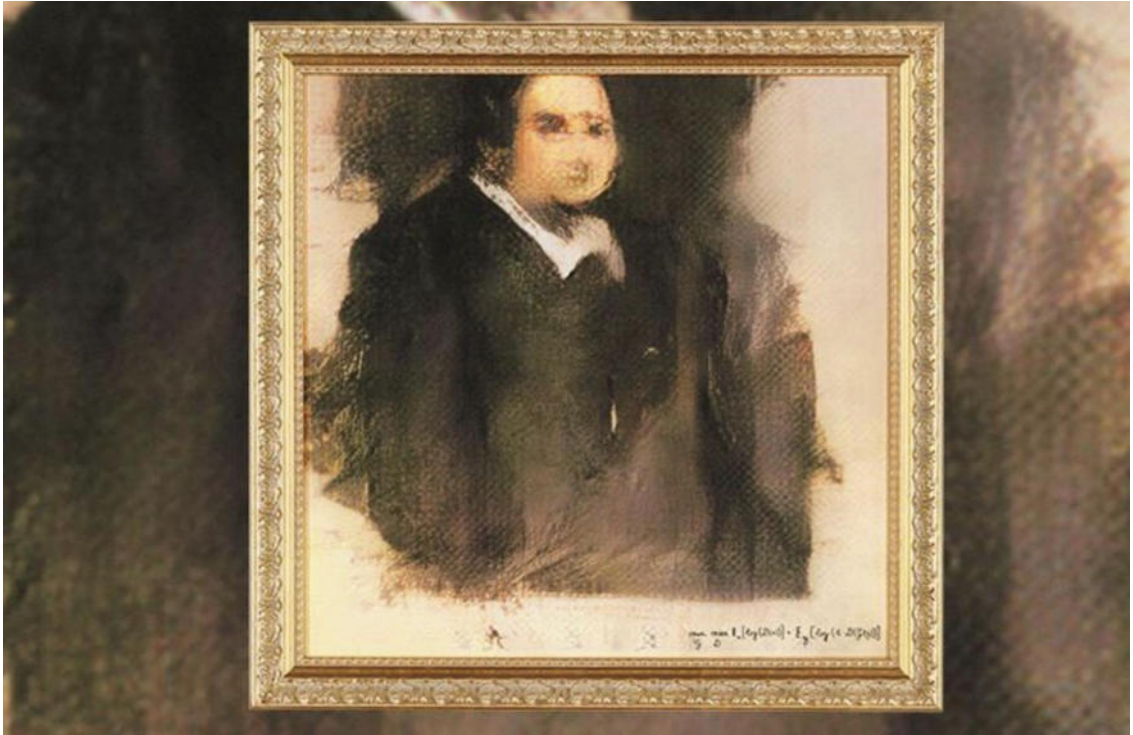
(<https://www.trendhunter.com/trends/adobe-photoshop-cs6-extended>) Erişim

Tarihi:22/11/2022

Resim 21. Pete Harrison.

(<https://www.leblebitozu.com/konu/dijital-sanat/>). Erişim Tarihi: 22/11/2022

Resim 22. J. Walter Thompson Amsterdam, Obvious Art, Yapay zeka.
(<https://y-lot.org/2021/07/14/painting-created-ai/>) Erişim Tarihi: 22/11/2022

Resim 23. Josen Allen, Théâtre D'opéra Spatial, 2022.

(<https://indigodergisi.com/2022/09/yapay-zeka-midjourney-tarafindan-olusturulan-resim-birinci-oldu/>) Erişim Tarihi:22/11/2022

4.2.3 Dijital Olanakların Kullanımının Sanatsal Dil Oluşumundaki Etkileri ve Sınırları

Sanat alanında oluşturulan eserlerin teknolojinin gelişimiyle birlikte farklı boyutlara evirildiği bilinmektedir. Dijital alanda oluşturulan eserlerin de özgün işler olmasına özen gösterilmektedir. Sanat alanında işlenen bu eserlerin üretiminde tamamen teknolojik imkânlardan faydalanırken zihinsel süreçlerde üretimin içinde olmaktadır. Cafer Arslan'ın da Uluslararası sanatta yüksek teknoloji kullanım kongresi özet ve tam metin bildiriler kitabında belirttiği gibi “Hız, hayatın her alanın temeli haline geldi. Dijital iletişimin; seyahatin ve ticaretin her adımı hız yüklü...” dır (2018, s.49). Günümüzdeki bu hızdan sanatta payına düşeni almıştır. Dijital olanakların ilerleyip gelişmesi ile yeni sanatsal dil üslupları doğmuştur. Bu dil oluşumunun olumlu ve olumsuz etkileri de sanat üslubuyla birlikte kendini göstermiştir.

Dijital eserlerde, hızlı üretim yarışına giren sanatçıların özgün alanında problem yaşandığı bilinmektedir. Sanatçının üretim aşamasında görsel materyallerden faydalanırken özgün eser oluşturmaya özen göstermesi beklenir. Bu günün şartlarında eser oluştururken, sanatçıların birçok görsel materyalden esinlendiği bilinmektedir. Teknolojinin ilerlemesi ile dijital imkânların hızla değişip artması tüketim toplumunda yaşayan sanat seyircisini de şaşırmaya devam etmektedir. Sanatçının yaşadığı zorluk ise hıza uyum sağlamaya çalışırken seyircisinin de dikkatini çekme çabasıdır. Sanatçıyla beraber müzeler de bu çabaya katılmışlardır. Daha önce de belirttiğimiz gibi:

Günümüzde seyirciyi tatmin edecek yeni sergileme yöntemleri teknolojinin tüm imkânları kullanılarak geliştirilmektedir. Özellikle müzeler şaşırtan, etkileyici sunum ve mekânlarıyla izleyiciyi karşılamaktadır. Sanatçılar eserin üretiminden sergilenmesine kadar olan süreçte birçok birçok farklı disiplinler birlikte çalışmanın bilincindedir. Eser üretimi ve sunumu kolektif bir işbirliğini gerekli kılmaktadır (Bulut-Kılıç, 2018, 99).

Dijital Olanakların Kullanımının artması farklı alanları da etkilemiştir. Bu alanda ise Wilson (2003) tarafından, “...biyoloji, fizik, nanoteknoloji, jeoloji, astronomi, mekân bilimi, malzeme bilimi, nonlineer sistemler, GPS, kozmoloji, algoritma, matematik, frankdal, genetik, yapay yaşam, telekomünikasyon, dijital bilgi....sistemleri/bilgisayar gibi çok çeşitli bilim/teknoloji konularında üretilen sanatsal projeleri destekleyerek katkılarda sunmuştur(aktaran Ödekan, 2010, s.83)

Çok fazla alana yayılan bu etkilerin sanatsal üslup oluşumunda fazlasıyla çeşitli yollar göstermesi aynı zamanda birçok şeyden etkilenen sanatçının da sınırlarını belirlemede ve sanatsal üslup seçiminde kendisine zorluk teşkil etmiştir.

5. BÖLÜM

MEHMET BEKTAŞ'IN RESİMLERİNDE TEKNOLOJİNİN ETKİLERİ

Bu bölüme kadar yazılanlar, Teknolojinin Resim Sanatı Üzerindeki Etkileri ve Sınırlılıkları, Sanatçı Üzerindeki Yaratıcılık Etkisi hakkında genel bir bilgi edinilmiştir.

Bu çalışma sırasında hazırlanan resimlerde Nikon 5300d fotoğraf makinesi ile çekilmiş fotoğraflar kullanılmıştır. Nikon firmasının bir ürünü olup, firmanın Nikon 5300d model fotoğraf makinesi kullanılmaktadır. Günümüzde profesyonel fotoğraf makinaları ve kameralı cep telefonu kullanımının çok yaygındır ve bundan sonrası için hayatımızın önemli bir parçası olacağı açıktır. Zaman açısından resim çalışmalarında birçok kişinin rahatlıkla ulaşabileceği, her yere kolayca taşınabilen amatör ve profesyonel kişilerin kullandığı bu fotoğraf makinalarının yapılmasına karar verilmiştir.

Çalışmada kullanılan profesyonel fotoğraf makinalarının, sanatçılar veya fotoğrafçılar tarafından kullanılmaktadır. Bu profesyonel fotoğraf makinalarının bir kullanıcıları da fotoğraflarını sosyal medya paylaşmak için yararlanmak isteyenlerdir. Böyle kullanıcıların varlığı da sanatın yaygınlaşması açısından fayda sağlayabilmektedir. Oluşturulan ürünlerde Samsung tablet S8 ultra x900 model cihaz kullanılmıştır. Bu cihaza uyumlu Krita 5.1.1 çizim programı kullanılmaktadır. Bu çizimler esnasında Nikon 5300d fotoğraf makinesi ile çekilmiş fotoğrafların üzerine dijital çizimlerle bir kompozisyon oluşturulmaktadır. Teknolojinin kullanım amaçları dikkate alınarak dijital boyutlu JPG formatında resimler oluşturulmuştur.

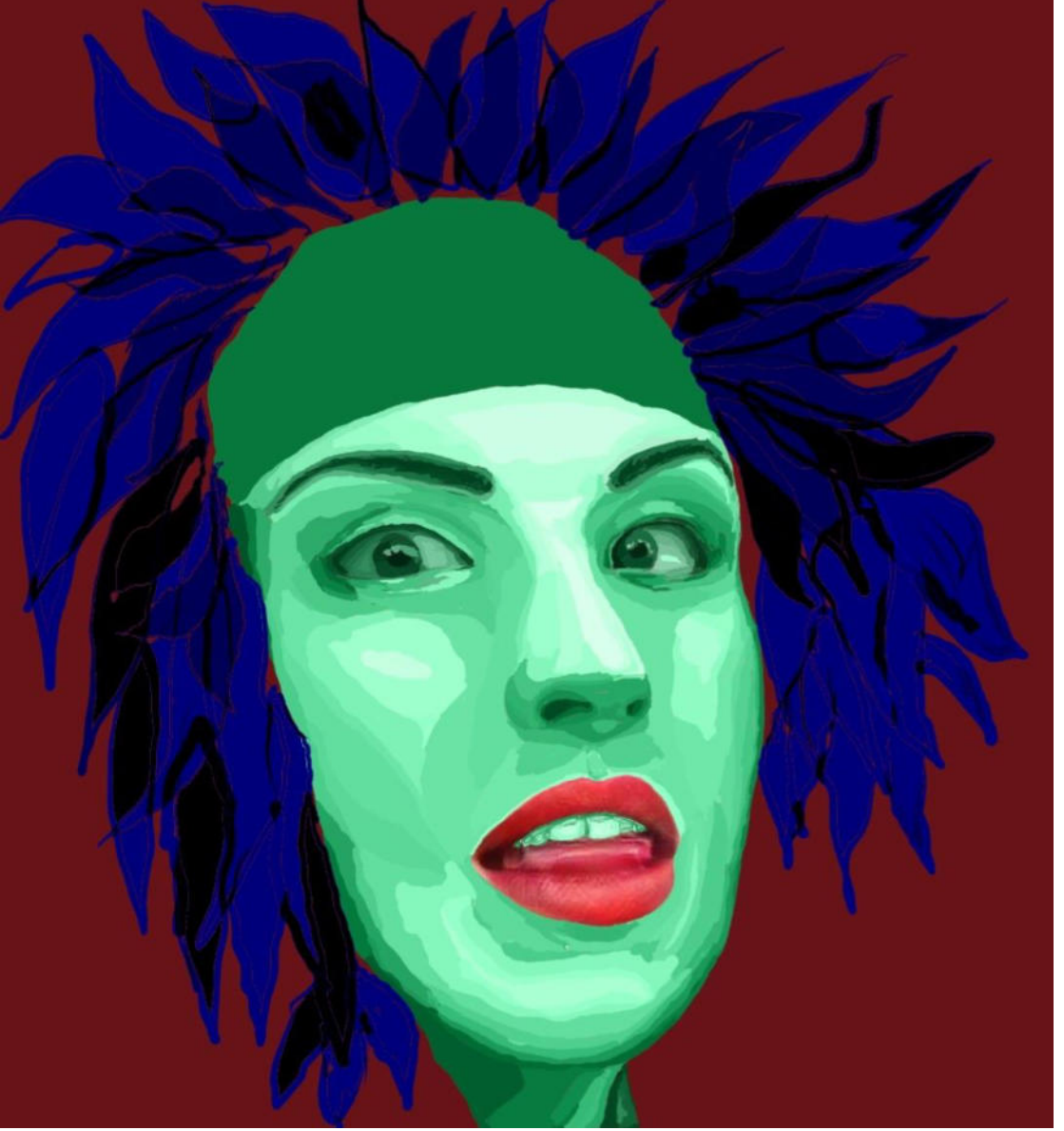
Çizimler oluşturulurken fotoğraflar üzerinden şablon oluşturularak boyama yöntemi kullanılmıştır. Yeşil tonlarda yapılan resimlerde doğanın gücünü vurgulamak amaçlanmıştır.

Resim 24. Mehmet Bektaş, İsimsiz, 2022.

Resim 25.Mehmet Bektaş, isimsiz, 2022.

Resim 26. Mehmet Bektaş, isimsiz, 2022.

Resim 27. Mehmet Bektaş, isimsiz, 2022.

Resim 28. Mehmet Bektaş, isimsiz, 2022.

Resim 29. Mehmet Bektaş, isimsiz, 2022.

Resim 30. Mehmet Bektaş, isimsiz,2022.

Resim 31. Mehmet Bektaş, isimsiz, 2022.

SONUÇ

Bu tezde teknoloji ve sanat ilişkisi incelenmiş sanatçı üzerindeki ki yaratıcılık etkileri ve sınırlılıkları araştırılmıştır. Araştırmaya kaynak olarak teknolojinin sanat alanındaki gelişim süreci ile sanatçıların üretimde kullanmış olduğu araç ve teknikler baz alınmıştır.

Araştırmanın genel amacı teknolojinin gelişiminden itibaren sanat üzerindeki etkilerini , yaratıcılık alanındaki sınırlılıklarının neler olduğuna dair; gelişmeleri, yapıt üretim tekniklerinin teknolojiyle bağlantısını ve yaratım aşamasında kullanım farklılıklarını ortaya koyarak bir senteze varılmıştır.

Tezin sınırlılıklarını belirlerken teknoloji kavramının geneli ifade etmesi nedeniyle sanat alanında kullanımı, getirmiş olduğu yenilikleri ve sanatsal dil oluşuma katkıları göz önünde bulundurulmuştur.

Teknoloji ve sanat birlikteliğinin, sanata katmış olduğu yeniliklerle birlikte birçok üretim alanında işbirliği içerisinde olduğu görülür. Rönesans’la birlikte bilimin sanatın içinde yer alması, teknik alandaki gelişmelerin sanata dahil olması, yeniliklerin önünü açmıştır. Endüstri devrimin gerçekleşmesiyle birlikte bu alandaki reklam ihtiyacına, sanat alanındaki değişimler ve yenilikler sayesinde karşılık bulmuştur. Tüketici toplum algısının yaygınlaşması, sanatçılara iş alanında da yeni fırsatlar sunmuştur. Sanatçılar ihtiyaçlara yanıt verebilmek için fotoğraf ve basım teknikleriyle birlikte bu alandaki her türlü malzemeyi kullanmaya başlamıştır. Gelişen teknik ve yöntemlerle birlikte deneysel yaratma alanında eserler oluşturulmuştur. Yaratıcılık alanında sanatçılar, sınırlarını aşarak yapıt üretiminde yeni bir dönem içine girmiştir. Teknoloji alanındaki her türlü gelişime, açık olan sanatçının, yaratıcılık aşamasında teknolojiyi daha çok kullanır hale getirmiştir. Gelişen teknoloji sayesinde sanat eserlerinin, dijital alanda da üretimi yapılmıştır. Bilgisayar programlarının dijital sanat alanında kullanımı her geçen gün artmış, bu alanda üretilen eserlerin sayı ve varyasyonları bakımından sanatçıya en iyi yapıtı oluşturma fırsatı vermiştir. Sanat eseri üretiminde pratiklik sağlayan dijital teknolojiler, sergileme alanında da yeni fırsatlar sunmuştur. Müze, galerinin dışında, basım yayın organları ile sergilenmeye başlayan eserler, zamanla gelişen internet ve sosyal ağlar sayesinde dünyanın her yerinden, online erişim imkanı sağlanmıştır. Sanat eserlerinin sayı bakımından üretiminin artış göstermesi bu yapıtların sergilenmesi alanında sanal müze, galeri gibi dijital ortamlar oluşturularak izleyici kitlesine sunulmuştur. Bilgisayar programları sayesinde oluşturulan yapıtlar, geliştirilen şifreleme yöntemleriyle birlikte sanat eserinin biricikliğinin korunması esas

alınmıştır. Yapay zeka teknolojisinin sanat alanında da gelişim göstermesi, sanatçıların yaratıcılıklarının sınırlarını zorlamalarına, bir makinenin düşünemeyeceği konulara ve duygulara yönelmesinin kapısını aralamıştır. Böylece sanatçı yapay zeka teknolojisinden yararlanarak, bilgi birikimi sayesinde nadir eserler ortaya koymasına zemin hazırlamıştır. Sanatsal dil oluşumunda yeni bir dönem içine girilmiştir. Teknolojinin getirmiş olduğu imkanlardan faydalanarak, çizim programlarıyla birlikte eserler üretilmiştir.

Son olarak gelişen teknolojiler sayesinde dünyamız değişim gösterirken, sanat alanındaki teknolojilerinde bu değişime ayak uydurarak yeni bir boyut kazanmaya devam edeceğini söyleyebiliriz. Sanatın teknolojiden bağımsız olarak ilerlemesi günümüz için pek mümkün olmadığı görülmektedir. Teknolojiyle ilişki içinde olmak yarının yeniliklerine sanatçıları hazırlamıştır.

KAYNAKÇA

- Adorno, T.W. (2003). *Kültür Endüstrisini Yeniden Düşünürken*. (Çev. N. Ülner, M. Tüzel, E.Gen). Cogito, Sayı: 36. Sayfa: 76 -83. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Aslan, C. (2018). *Tekstil Lif Sanatında Teknolojinin Kullanımına Bakış*. M. İpek (Ed.). Sanatta Yüksek Teknoloji Kullanımı Kongresi, Özet ve Tam Metin Bildiriler Kitabı içinde. (394/45-55). İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları. ISBN:978-605-4827-52-7
- Aytaç, Ç. (1981). *Sanat ve Uygarlık*. Ankara: Dizgi ve Baskı, Bizim Büro.
- Avcı, E.(2013).*Dijital Sanat Bağlamında Dijital Teknolojilerin Güzel Sanatlar Eğitime Entegrasyonu: Bir Eylem Araştırması*. [Doktora Tezi/Anadolu Üniversitesi]. Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=eHqtj9fD0J8eNnUmqQZqgA&no=JWDtDFI6AohnQ0QRI7SPGw>
- Benjamin, W. (1993), *Pasajlar-Tekniğin Olanaklarıyla Yeniden Üretilbildiği Çağda Sanat Yapıtı*. (Çev. Ahmet Cemal). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Benjamin, W. (2020). *Teknik Olarak Yeniden Üretilbilirlik Çağında Sanat Yapıtı*. (1. Baskı).(Çev. G. Sarı).Zeplin. (Orijinal eserin yayın tarihi 1936).
- Berger, J. (2010). *Görme Biçimleri*. (16. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Beyoğlu , A. (2016). *Sanat Eğitiminde Altın Oran ve Leonardo Da Vinci'nin Eserleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 360-382. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/yyuefd/issue/25853/272553>
- Bookchin, M. (1994). *Özgürlüğün Ekolojisi*, (2. Baskı).(Çev. A. Türker).Ayrıntı Yayınları. (1982).
- Bora, M. (Ekim 2018). *Plastik Sanatlar Eğitiminde Eğitim Teknolojisi*. İdil ve Sanat Dergisi, 7(50), 1287-1295. Erişim adresi: DOI: [10.7816/idil-07-50-11](https://doi.org/10.7816/idil-07-50-11)
- Bulut-Kılıç, İ. (2022). *Günümüzde Dijitalleşen Sergileme Olanakları ve Sanat Yapıtının Yitirilen Aurası*. Uluslararası İletişim Ve Sanat Dergisi, 3(6),1-19. Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.29228/iletisimvesanat.63393>
- Çakır, M. (2013). *Medya ve Sanat*. (1.Baskı).İstanbul: Parşömen Yayıncılık.
- Çokokumuş , B.(2012). *Dijital Ortamda Kültür ve Sanat*. International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education, 1(3),51-66. Erişim adresi:

<https://asosindex.com.tr/index.jsp?modul=articles-page&journal-id=1461&article-id=77154>

Çuhacı , G. (2007)).*Dijital Sanatlarda Bedenin Kullanımı*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Marmara Üniversitesi.

Derman, İ.(1991).*Fotoğraf ve Gerçeklik*. İstanbul: Ağaç Yayıncılık.

Erkmen, A., Ereğ, A.N., Noyan, N.E. (Ed.).(2010). *Kırılmalar, Sınırlar, Yolculuklar. Sanat ve Felsefe Buluşması*. İstanbul: Arkeoloji Ve Sanat Yayınları.

Erbay, M. (2014). *Kültür ve Toplum Üzerinde Sanat ve Bilim Arasındaki ilişki*. Art Sanat Dergisi,(2), 183-193. Erişim adresi:

<https://dergipark.org.tr/iuarts/issue/8770/109633>

Erbay, F. (2018). *Teknolojinin Sanat Ortamına Etkisi*. M. İpek(Ed.). Sanatta Yüksek Teknoloji Kullanımı Kongresi Kitabı içinde. (394/127-135). İstanbul Gelişim Üniversitesi Yayınları. ISBN: 978-605-4827-52-7

Erzen , J. N. (1991). “*Modernizm Sonrası Sanat*”, *Çağdaş Düşünce ve Sanat*. İstanbul: Plastik Sanatlar Derneği Yayın Dizisi.

Gürer, L.K. (1988). *Çağdaş Teknoloji Ve Sanat*. Çağdaş Sanat ve Teknoloji İletişimi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi.

Johnson, Harald ve Show. (2005). *Glossary of digital Art and Printmaking*. Erişim adresi: <https://www.niio.com/blog/digital-art-a-glossary-of-terms/> adresinde 10 Eylül 2022 tarihinde alınmıştır.

Hoeztlein , R. (2009, 16 Mart). *What is New Media Art?*. Erişim adresi: <http://ramakarl.com/what-is-new-media-art/> Erişim Tarihi: 07.08.2022

Kılınç, C. Ve Tural, O.(2021). *21. Yüzyılda Deneysel Kamusal Sanat*. Kent Araştırmaları Dergisi. 12(Covid-19 Özel Sayısı),198-220. Erişim adresi: DOI:10.31198/idealkent.875595

Lunn, E. (1995). *Marksizm ve Modernizm*. (Çev. Yavuz Alogan). İstanbul: Alan Yayınları.

Meshberger, F. L. & Rich, T.B. (2019). *Michelangelo 'nun Ademin Yaratılışı Resmindeki Gizli Anlamın Açıklanması*. Erişim adresi: <http://www.microneurosurgeryroma.com/explaining-the-hidden-meaning-of-michelangelos-creationof-adam/> ,Erişim tarihi: 07.08.2022

- Mokhtar, M. (2013). *A Conceptual And Technical Disscusion On Digital Painting As New Media: Introducing Some Malaysian Works ITB journal Vis. Art and Des.* Vol:4 Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.5614/itbj.vad.2013.4.1.8>
- Ödekan, A.(2010). *Bilim ve Teknolojinin Sanatın Değişim Değeri Üzerindeki Rolü.* Erkmen, A., Erek, A.N. ve Noyan, N.E. (Ed.). Kırılmalar, Yansımalar, Yolculuklar, Sanat ve Felsefe Buluşması (s.81-91) içinde. Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Özel, Z. (2007). *Op Sanat ve Dijital Teknolojinin Kullanımı.* Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(2),395-418.Erişim adresi: <https://hdl.handle.net/11421/381>
- Öznülüer, A. (2014). *Teknolojik Gelişmelerin Modern Sanata Etkileri.* [Yüksek lisans tezi], Atatürk Üniversitesi. Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=T1PrhvvzuxkLKKiiBuq2aA&no=fsX7yh-4ussQDqAuQ5-iHg>
- Parlakkalay, H.(2020). *Görsel Sanatlarda Avangart ve Deneysel Süreçler.* Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8,(106), s. 89-106. Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.43672>
- Paul, C. (2008). *Dijital Art.* London: Thames &Hudson.
- Sağlamtimur -Özel, Z.(2010). *Dijital Sanat.* Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler, 10(3), 213-238. Erişim adresi: <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/263>
- San, İ. (2008). *Sanat ve Eğitim Yaratıcılık Temel Sanat Kuramları Sanat Eleştiri Yaklaşımları.* (4.Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Selçuk , H.E.(2022). Sanatın ve Sanat Mekanların Dijitalleşme ile Dönüşümünün İncelenmesi. SDÜ ART-E Güzel Sanatlar Fakóltesi Sanat Dergisi,15(29),579-606. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sduarte/issue/70476/1060979>
- Şenova, B. (2007). *Dijital Giriřim: Türkiye’de Gelişen Dijital Kólürün Farkına Varmak.* H. Altındere & S. Evren (Ed.), Kullanma Kılavuzu: Türkiye’de Güncel Sanat 1986-2006 (s.124-128). İstanbul: Art-İst Prodüksiyon.
- Taş, M. Ve Ürün, A. (2019). *Sanat ve Yaratma.* Kalemisi dergisi, 7(14), 71-82. Erişim adresi: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://www.kalemisidergisi.com/makale/pdf/1563442016.pdf&ved=2ahUKEwicke3->

5ov8AhXDVFEDHSA4BjEQFnoECBMQAQ&usg=AOvVaw0TEVeg_HwWKi
s1DZuI4I1v

Turani, A. (1992). *Dünya Sanat Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Türker, S.U. (1988). *Çağdaş Teknoloji Ve Sanat. Yeni Uygulama ve Anlatım Biçimleri*
Açısından Çağdaş Teknolojinin Resim Sanatına Etkileri, Hacettepe Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi.

Uğurlu, H. (2008). *Teknoloji Sanat İlişkisi: Günümüzde Teknolojik Sanatların Amacı*.
Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2), 247-262. Erişim adresi:
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/usaksosbil/issue/21654/232819>

Wands, B. (2006). *Dijital Çağın Sanatı*. İstanbul: Akbank.

Yaylagül, L. (2010). *Kitle İletişim Kuramları*. (3. Basım). Ankara: Dipnot.

Yücel, D. (2012). *Yeni Medya Sanatı ve Yeni Müze*. İstanbul: İstanbul Kültür
Üniversitesi.